ÖDENEN AĞIR BEDEL

2015-2021 ARASI SURİYE'DE SAĞLIK SİSTEMİNE YAPILAN SALDIRILAR

Ağustos 2022

SAMS

Kapak:
Mare Hastanesi'ne iki tur doğrudan hava saldırısından sonra ameliyathanede meydana gelen hasar. Maarat El Numan şehri, İdlib Valiliği, Nisan 2017

©Syrian American Medical Society (SAMS). Bu kılavuzun tamamının veya bir kısmı, kaynağın belirtilmesi koşuluyla ticari olmayan kullanım için kopyalanabilir. SAMS, kullanım ayrıntılarını bilmekten memnuniyet duyacaktır. Ticari çoğaltma talepleri ise şu adresten SAMS'a yönlendirilmelidir:

www.sams-usa.net

Bu kılavuzda kullanılan tüm fotoğrafların telif hakkı, aksi belirtilmedikçe SAMS'a aittir.

Syrian American Medical Society (SAMS), 1998'de Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Suriye kökenli tıp uzmanlarına ağ oluşturma ve eğitim fırsatları sağlamak için profesyonel bir topluluk olarak kurulmuştur. SAMS'ın hayır kurumu olan SAMS Vakfı ise 2007 yılında kurulmuştur. Suriye'deki savaşın patlak vermesiyle SAMS Vakfı, Suriye'de, komşu ülkelerde ve daha uzak bölgelerde, bu savaşın yıkıcı etkilerinden kurtulmak için ön saflarda çalışan en aktif tıbbi yardım kuruluşlarından biri haline gelmiştir. www.sams-usa.net

MİSYONUMUZ...

Hayat kurtaran hizmetler sunmaya, kriz sırasında sağlık sistemlerini canlandırmaya ve Suriye, ABD ve ötesinde bir insani yardım ağı aracılığıyla tıp eğitimini teşvik etmeye adanmıştır.

VİZYONUMUZ...

Suriye'nin gelecekteki sağlık hizmetlerini güçlendirmek, gerektiğinde özel bir tıp topluluğu tarafından desteklenen muteber bir tıbbi yardım sağlamaktır.

SAMS

Syrian American Medical Society

İÇİNDEKİLER

ÖZET ---- 8

HESAP VEREBİLİRLİK İÇİN TAVSİYELER ---- 10

GİRİŞ ---- 14

METODOLOJİ ---- 16

RAPORUN KISITLARI ---- 17

SAĞLIK ALANINA YAPILAN SALDIRILARIN BAĞLAMI, BAKIM SİSTEMLERİ, İLGİLİ ULUSLARARASI İNSANİ HUKUK MÜLAHAZALARI ---- 20

SONUÇLAR VE VERİLERE GENEL BAKIŞ ---- 23

ULUSLARARASI İNSANİ YARDIM HUKUKU İHLALLERİNE İLİŞKİN KAVRAMLAR ÇERÇEVESİ ---- 29

KAVRAM 1 SALDIRILARIN ETKİSİ ---- 30

KAVRAM 2 KORUMA ALTINDAKİ SAĞLIK MERKEZLERİ ---- 38

KAVRAM 3 SAĞLIK MERKEZLERİ HEDEF ALINMIŞ MIYDI? ---- 41

KAVRAM 4 SAĞLIK MERKEZLERİNİN KULLANIMI ---- 48

KAVRAM 5 İLERİ DÜZEY UYARI ---- 51

SURİYE HÜKÜMETİ'NİN EVRENSEL PERİYODİK İNCELEME SÜRECİ ---- 54

SONUÇ ---- 58

TERMİNOLOJİ ---- 60

Çok zor bir 11 yıl oldu...

Mart 2011 yılında Suriye'de başlayan sivil eylemlerin başlangıcından hemen sonra, ağırlıklı olarak sivillere karşı olmak üzere şiddet çok hızlı yükseldi. Sağlık yardımı sağlanması ihtiyacı hızla en önemli meselelerden biri haline geldi. SAMS bu ihtiyaca en hızlı cevap verenlerdendi; sağlık heyetleri gönderildi, sağlık personeli desteklendi ve bölgede tutuldu, sağlık hizmetinin askıya alındığı veya kitlelerin yerinden edildiği bölgelerde sağlık merkezleri kuruldu.

Sağlık çalışanları ve sağlık merkezleri saldırılardan muaf tutulmadı. Hayat kurtarmaya çalışan sağlık çalışanları tutuklandı, gözaltına alındı, işkence gördü, sağlık mekezlerine hukuksuz saldırılar başladı.

Uluslararası insancıl hukukunun ağır biçimde ihlali söz konusu hale geldi. Hastalarla birlikte sağlık çalışanları öldürüldü, yaralandı ve herkes dehşete kapıldı. İletişim teknolojisindeki gelişmeler sayesinde, herkesin gerçekte neler olduğunu görebildiği bir çağda, bu tür olayların olabileceğine inanmayı başlangıçta reddettik.

Uluslararası toplumun, sağlığa yönelik bu korkunç saldırıların faillerini sorumlu tutmak için hızla harekete geçeceğini düşündük. Yıllar geçti ve vahşet o kadar arttı ki kaç hastane ve çalışan bombalandı sayamadık! Yine de saldırıları durdurmak için kayda değer bir adım atılmadı.

Ancak yavaş yavaş, kendi başımıza olduğumuzu ve kimsenin yaptıklarının hesabını en azından yakın zamanda vermeyeceğini farkettik ve eğer bir gün bunun olmasını istiyorsak, sağlık çalışanlarımıza karşı meydana gelen her olayı belgelemek için çalışmaya başlamamız gerekliydi. Elbette biz maruz kaldığımız tüm vahşeti, yaşanan olayların fazlalığı nedeniyle tam olarak ele alamadık. Diğer ortaklar ve kuruluşlar bunu yapabildi. Biz ise onların eksiklerini tamamlıyor ve adaletin sağlanacağına dair tam bir umutla genel kanıtlara katkıda bulunuyoruz.

Bu belge, 21. yüzyılın en kanlı çatışmalarından birinde, Suriye'deki sağlık hizmetlerinin, hastaların ve toplulukların son birkaç yılda yaşadığı dehşeti gösterme girişiminde bulunan tek bir sağlık kuruluşunun tanık olduklarını, Suriye'de sağlık hizmetlerine yönelik saldırılar ve hesap verebilirlik davasına hizmet etmek için bir temel sağlama amacıyla sunmaktadır. Bunu hastalarımıza, meslektaşlarımıza ve tüm Suriyelilere borçluyuz.

Sağlık hizmetlerine erişim bir insan hakkıdır. Bunu Suriye'de ve ötesinde savunmak için elimizden geleni yapacağız.

DR. AMJAD RASS

SYRIAN AMERICAN MEDICAL SOCIETY BAŞKANI

Al-Atareb Cerrahi Hastanesi'nde yıkılmış bir ameliyathane, SAMS © 2016, Halep Yönetimi

ÖZET

Suriye'deki çatışmanın başlamasından bu yana dünya, şiddet faillerinin Suriye'deki sağlık sistemlerini sistematik olarak nasıl hedef aldığının can sıkıcı gerçekleğine tanık oldu[1], bu artık çatışmanın iyi belgelenmiş ve önemli bir gerçeği. Bu durum insanlar ve sağlık sistemleri üzerinde ani yıkıma neden olmakla birlikte, sağlık sisteminin hastalara ve topluma tedavi hizmeti vermesinin de sıklıkla engellendiği görülmektedir.

Suriye'de krizden kurtulmada ön saflarda çalışan küresel bir tıbbi yardım kuruluşu olan Syrian American Medical Society (SAMS)[2], uluslararası yasal yükümlülüklerini ihlal ederek herhangi bir saldırı gerçekleştiren bir fail için her zaman hesap verme çağrısında bulunmuştur.[3] Ayrıca sağlık sistemlerine yönelik saldırılarla ilgili yıllarca veri toplamıştır. Ödenen Ağır Bedel, SAMS tarafından Suriye'deki sağlık sistemlerine yönelik saldırılarla ilgili olarak toplanan bu verileri, bu konuda gelecekte herhangi bir hesap verebilirlik mekanizmasını desteklemek amacıyla sunmaktadır. SAMS'ın topladığı veriler, kendi sağlık merkezlerini etkileyen olaylara ek olarak, SAMS dışı sistemleri etkileyen diğer olaylar hakkında topladığı verileri içerir. 2021'de SAMS, gerçekleşen olaylardan elde ettiği verilerle, güvenilirliğin doğrulanması, gerektiğinde ayrıntıların genişletilmesi, bilgilerin düzeltilmesi ve kodlanması, saldırıya uğrayan tesisler için koordinatların gözden geçirilmesi ve medya dosyalarını ilgili olay raporlarıyla eşleştirmeyi içeren birleşik bir veri tabanı oluşturdu. Bir temizleme işlemine tabi tutulduktan sonra, bu veriler yasal bir mercekle analiz edildi.

Bu rapor, bu verileri uluslararası insancıl hukuku bağlamında incelemektir ve yine, SAMS'ın topladığı verileri kullanmak suretiyle, insanlığa karşı işlenen suçlar veya işlenen savaş suçları konusunda soruşturmacıların gelişmiş araştırmalar yapmaları için acil bir ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

1. TEMEL BULGULAR

Uluslararası insancıl hukukunun esaslarını göz önünde bulundurarak, Ödenen Ağır Bedel'in ortaya koyduğu birkaç önemli bulgu bulunmaktadır. SAMS verilerinden çıkan en önemli bulgu, bu saldırıların sahip olduğu yıkıcı etkinin büyüklüğüdür. Korunan sağlık merkezilerinin kapsamlı bir şekilde tahrip olmasına yol açan saldırılar, uluslararası hukukun ciddi bir biçimde ihlal edilmesidir ve mülkün -yaşamın- tahrip edilmesi Suriye'deki saldırıların büyük bir kısmını oluşturmaktadır. En çarpıcı veriler ise, belgelenen can kaybı ve yaralanmalara ilişkindir. SAMS verilerine göre, belgelenen saldırılarda 123 sağlık çalışanı ve 357 hasta olmak üzere toplam 480 kişi ne yazık ki hayatını kaybetmiştir. Bu hayatını kaybedenlerin 56'sı ise çocuklardır. Ölümlere ek olarak, 318 sağlık çalışanı ve 950 hasta olmak üzere 1268 kişi de yaralanmıştır. Bunların da 137'si yine çocuktur. Saldırıların ölçeği göz önüne alındığında bu sayılar ne yazık ki şaşırtıcı değildir. Bu raporda analiz edilen SAMS verileri, yıkılan 29 mobil sağlık merkezine ek olarak 222 sağlık merkezi ve 159 ambulans aracı dahil olmak üzere toplam 674 saldırıyı içermektedir. Ayrıca birçok tesise birden fazla kez saldırı yapıldığını da belirtmek önemlidir. Saldırılar sırasında sağlık sistemlerine verilen altyapı hasarına ilişkin SAMS verileri, saldırıların %61'inden fazlasının sağlık sistemlerinin kısmen hasar görmesiyle sonuçlandığını, olayların %6'dan fazlasının ise topyekûn hasara yol açtığını gösteriyor.

Kayıp ve yıkıma ek olarak, SAMS verilerinin diğer bileşenleri de analiz edilmiştir. Araştırılan temel soru -ki hala sorulması gereken bir sorudur- iddia edilen faillerin, sağlık merkezinin uluslararası insancıl hukuku kapsamında savaş dışı alan ve çalışan olarak korunduğuna dair bilgisinin olup olmadığıdır. Bu, bu saldırıları uluslararası suçlar olarak görmenin temel belirleyeni olacaktır. SAMS veri tabanının kaydettiği şey, çatışmalarda yer almayan tesislere 27 kez doğrudan saldırı gerçekleştirildiği ve bu saldırıların toplam 23 sağlık merkezini etkilediğidir. Çatışma önleme listesindeki 5 sağlık merkezi, birden çok doğrudan saldırıya uğramıştı. Saldırıya uğrayan 6 sağlık merkezi ise çatışma önleme listesine alınmadan önce de alındıktan sonra da saldırıya uğradığı için açık koruma statüsünün kendilerine yönelik saldırıların devamını engellemediğini öne sürmüştür. Ayrıca, saldırıya uğrayan SAMS sağlık merkezlerinin çoğu, çatışma başlamadan önce bile iyi bilinen sağlık tesisleriydi.

Ayrıca, fail olduğu iddia edilenlerin amacının tesisi hedef almak olup olmadığı da araştırıldı. Niyeti tam olarak anlamak için her saldırıdan önce bölgedeki çatışma dinamiklerini tam olarak anlamak gerekir, ancak verilerdeki bazı kalıplar, iddia edilen faillerin tesisi potansiyel olarak hedef aldığını göstermektedir. Örneğin, SAMS verileri, olayların tanıklarının sağlık sistemine yönelik 354 saldırıyı belgelediğini gösteriyor bu da olayların çoğunu gün yüzüne çıkarmaktadır. Dahası, bazı sağlık merkezlerine önemli sayıda saldırı düzenlenmişti. Örneğin, Doğu Halep şehrinde köklü ve tanınmış bir sağlık merkezi olan Al Sakhour Hastanesi iki yıl içinde 19 kez saldırıya uğramıştı.

Suriye Hükümeti'nin, saldırdıkları sağlık sistemlerinin aslında askeri amaçlarla kullanıldığını ve bunun da bu sistemlerin uluslararası insancıl hukuku kapsamında korunmadıkları anlamına geldiğini bildirdikleri belirtildi. Bununla birlikte, kaydedilen SAMS verileri, SAMS'ın sağlık sistemlerinin üstlendiği tıbbi vaka yükü, saldırıya uğrayan birçok sağlık merkezinin uluslararası finansmanı hakkında önemli bilgilere sahip olduğunu ve SAMS tarafından derlenen çok sayıda fotoğraf ve videonun yanı sıra, sağlık merkezlerinin tıbbi amaçlarla kullanıldığını bu merkezlere ait olan çok sayıda fotoğraf ve video ile kanıtlamaktadır.

Son olarak, bir sağlık kuruluşu, askeri amaçlarla kullanılması nedeniyle koruma statüsünü yitirdiğinde ve bu nedenle meşru bir askeri hedef haline geldiğinde bile, saldırının failli yine de bir saldırının gerçekleşeceğine dair önceden uyarıda bulunmak zorundadır.

SAMS verileri, saldırı tesise yönelik olsa bile, hiçbir olayda saldırı öncesinde tesise erken uyarı yapılmadığını göstermektedir.

2. HESAP VEREBİLİRLİK MESELESİ

SAMS verilerinde belgelenen saldırıların büyük çoğunluğunun Suriye Hükümeti ve müttefikleri -özellikle Rusya Hükümeti- tarafından gerçekleştirildiği iddia ediliyor. Tanıkların ve belgeleyicilerin belirli bir fail olduğu iddiasını ortaya koydukları olayların %92'sinde, failin Suriye veya Rus hükümeti olduğu iddia edilmektedir. Suriye hükümeti, bu tür saldırıları haklı çıkarmak için uluslararası mekanizmalar kullanıyor -özellikle de son BM Suriye Evrensel Periyodik İncelemesi'nde[4] görüldü- bu, soruşturmacıların bu verileri uluslararası hukuk çerçevesinde analiz etmesini sağlamayı özellikle önemli kılıyor.

Ödenen Ağır Bedel'de gösterilen SAMS verilerinde sağlık sistemlerine yönelik saldırıların ölçeğine ve etkisine rağmen —diğer birçok sağlık hizmeti sağlayıcısı tarafından belgelenen verilerin yanı sıra— meşru hesap verebilirlik fırsatları henüz değerlendirilmemiştir.

Veriler, sağlık sistemlerine yönelik saldırıların normalleştiğini ve Suriye'de sağlık sistemlerine yönelik sık ve sıklıkla tekrarlanan saldırıların cezasız kalmasının dürüstçe ele alınmadığını gösteriyor.

Cezasızlığın ele alınmasının sadece Suriye'de adaletin sağlanması için değil, aynı zamanda başka yerlerde bu tür uluslararası hukuk ihlallerinin gelecekte normalleşmesini önlemek için faillerin sorumlu tutulmasının hayati önem taşıdığı giderek daha belirgin hale geliyor. Endişe verici bir biçimde, bu raporda sunulan saldırıların 64'ünden (yaklaşık %10) sorumlu olduğu iddia edilen faillerden biri olan Rusya Hükümeti, Ukrayna'daki sağlık sistemlerine saldırmak için benzer taktikler kullanmaya başlamıştır.[5] Ödenen Ağır Bedel'de sunulan veriler ve analizler, Suriye'de ve başka yerlerde sağlık sistemlerine yönelik bu tür korkunç saldırıların sona erdirilmesini sağlamak için daha fazla araştırılmalı, soruşturulmalı ve hesap verebilirlik mekanizmaları[6] içinde öne çıkarılmalıdır.

HESAP VEREBİLİRLİK İÇİN ÖNERİLER

1. SURİYE HÜKÜMETİ VE ÇATIŞMANIN TÜM TARAFLARI İÇİN

- Sağlık merkezlerine yönelik tüm saldırıları derhal durdurmak.
- Uluslararası insancıl hukukunda öngörüldüğü şekilde, sağlık sistemleri de dahil olmak üzere sivilleri hedef almama yükümlülüklerini yerine getirmek.
- Sağlık sistemlerine yönelik önceki saldırılara ilişkin kanıt toplayan kuruluşlara istendiği şekilde veri sağlamak.
- Böylesi saldırıların komuta zincirinde hesap verebilirlik süreçleriyle uyumlu çalışmak ve sorumlulukları devretmek.
- BM mekanizmalarından araştırma ekiplerinin kanıtlara bağımsız erişime sahip olmasına izin vermek ve,
- Saldırıya uğrayan sağlık sistemlerinin vaka bazında güvenilir kanıtlar sunulmaksızın askeri amaçlarla kullanıldığına dair beyanlarda bulunmaktan kaçınmak.
- Çatışma bölgelerinde, silah kullanılmadan önce sağlık çalışanlarına sivillerin korunmasını sağlamak için önlemler alma fırsatı tanımak ve bu amaçla bir erken uyarı sisteminin mevcut olduğundan emin olmak.
- Dağıtım ve erişilebilirlik açısından ayrımcılık yapılmaması da dahil olmak üzere, kontrolleri altındaki alanlarda sağlık hakkını koruma ve kolaylaştırma sorumluluğunu üstlenmek.

2. BM GÜVENLİK KONSEYİ ÜYESİ DEVLETLERE

- BM Genel Sekreteri, Soruşturma Kurulunun odağını, sivil nesnelere yönelik tüm saldırıların soruşturulması ve sorumluluğun atfedilmesine genişletmelidir.
- BM, uluslararası hukuk ihlallerini tam olarak tespit etmek için sağlık hizmetlerine yönelik belgelenmiş saldırılar hakkında derinlemesine araştırmalar yapmalıdır.
- BM Genel Sekreteri, sağlık sistemlerine yönelik saldırıların kanıtlarını etkili bir şekilde toplamak ve analiz etmek için UTBM'ye ve birlikte çalıştığı ortaklara daha fazla kaynak ve destek sağlamalıdır.
- BM Güvenlik Konseyi, sağlık sistemlerinin korumasını artırmak için diplomatik ve siyasi alanını kullanmalıdır.
- BM Güvenlik Konseyi, tüm kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen bu tür saldırılar için cezai kovuşturma yapmalıdır.
- BM İzleme sistemleri sahada olmalı ve düzenli olarak sağlık tesislerini ziyaret etmelidir.

3. ULUSLARARASI DONÖRLERE

- Bağış yapan hükümetler, sağlık hizmetlerine yönelik saldırıların izlenmesini ve raporlanmasını güçlendirmek için paydaşlarıyla birlikte çalışmalıdır.
- Bağış yapan hükümetler, bakım görevine yönelik desteği artırmalı ve bu tür saldırılarda yaralananları ve ölenlerin ailelerini desteklemelidir.
- Bağış yapan hükümetler, sağlık hizmetlerine yönelik saldırılara ilişkin 2286 sayılı kararı uygularken BM Güvenlik Konseyi tarafından kullanılmak üzere saldırılara ilişkin koordineli veri yaklaşımlarını desteklemelidir.
- Donör hükümetler, tahrip olmuş veya hasar görmüş sağlık sistemlerini onarmak ve güçlendirmek için desteği artırmalıdır.
- Bağış yapan hükümetler tıbbi çalışmaların izlenmesini ve yardım dağıtımını desteklemelidir.
- Bağış yapan hükümetler, bu tür saldırılar için cezai kovuşturma yapılmasına yönelik çabaları teşvik etmelidir.

4. SAĞLIK KURULUŞLARINA VE YETKİLİLERİNE

- Sağlık sistemlerine yönelik saldırılara ve diğer UİH ihlallerine ilişkin belgelerin etkin ve şeffaf bir şekilde yürütülmesi sağlanmalı
- DSÖ, sağlık merkezlerine yönelik saldırılara öncelik vermeli ve raporlama araçlarının standartlaştırılmasına daha fazla yatırım yapmalı
- Bilgi toplama konusunda personel üyelerine eğitim sağlanmalı
- Sağlık sistemlerine yönelik saldırıları iyileştirmek ve bunlara ilişkin kanıtlar sunmak için UTBM ve diğer hesap verebilirlik mekanizmalarıyla birlikte çalışılmalı

5. SİVİL TOPLUMA

- Sağlık sistemlerine yönelik saldırılara ilişkin kanıtları etkili ve şeffaf bir şekilde derlemeye çalışan sağlık görevlilerini destekleyin
- Saldırıları belgeleyen çeşitli veri tabanlarıyla işbirliği yapın ve bağlantı kurun
- Uluslararası insancıl hukuku İhlalleri bağlamında eğitime ve soruşturmaya daha fazla yatırım yapın
- Suriye'deki tüm tarafların UİH ihlallerine ilişkin soruşturmalarda baskıyı, katılımı ve tanıtımları artırın.

SALDIRI ALTINDA [7]

“Çok erken olmasına rağmen yoğun bir gün geçiriyorduk...”
“Güvenli alan olarak ayırdığımız odada oynayan birkaç çocuk olduğunu hatırlıyorum. Saldırı gerçekleştiğinde onları bırakmış annelerden birini bulmak için bahçeye gidiyordum. Dürüst olmak gerekirse, saldırıdan sonraki ilk anları hatırlamıyorum. Tek hatırladığım, kendimi koridorlardan birinde dışarıda yerde yatarken bulduğum. Ama birkaç dakika sonra bir robot gibi tepki vermeye başladım. Günün geri kalanı karmakarışıktı, etrafta koşuşturuyor, neler olup bittiğini ve insanlara yardım etmek ve hastanemizi kurtarmak için ne yapmamız gerektiğini anlamaya çalışıyordum. Olanların ilk gün içinde unutulduğunu sanmıyorum.”

Şubat 2014’te sabah saat 9.00’da Halep bölgesindeki Jebel Saman’daki Al Sakhour Hastanesi‘nin yan tarafına bir jet uçağından fırlatılan füze isabet etti. Sahadaki görgü tanıkları, Suriye Hükümeti tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen saldırının asıl hedefinin hastane olduğuna inanıyor. O gün iki hasta öldü ve beş sağlık çalışanı yaralandı.

“Saldırı günü hiçbir şey hissetmedim. Takip eden haftalarda ise işler duygusal anlamda zorlaşmaya başladı. Kurbanları tanıyanlarla konuşmaktan kaçındım. Onlara ne söyleyebilirdim ki? İşimize odaklanmak yerine artık altyapıyı yeniden inşa etmek, tedavi süreçlerini en baştan başlatmak ve yaralılara bakmaya odaklanmak zorunda kaldık. Bütün bunlar yas tutmaya vakit bırakmadı. Bütün bu sürede başka bir zamanda başka bir saldırı olabileceği korkusuyla yaşadık. İhtiyacımız olan şeyleri sağlayamadığımız için kızgındık. Saldırı, iki ana elektrik jeneratörü olan oksijen jeneratörüne doğrudan zarar verdi ve patlamanın ardından oluşan negatif basınç, hastanedeki diğer temel cihazlarda önemli hasarlara neden oldu. Saldırının ardından hastane aldığı hasar nedeniyle geçici olarak kapatıldı.”

“Hastanemiz ve konumu çok iyi bilinir. Gizli falan da değildi. O gün üzerimize havadan füze atıldı. Herhangi bir insanın bunu nasıl yapabildiğini anlamamızın hiçbir yolu yok.”

Al-Zerbeh Sağlık Merkezi'nin enkazı içinde ekipman taşıyan bir doktor. SAMS ©2019, Halep Valiliği

GİRİŞ

On yıldan fazla bir süredir dünya, şiddet faillerinin Suriye'deki sağlık sistemlerini sistematik olarak nasıl hedef aldığının acı gerçekliğine tanık oldu. Sağlık merkezilerine ve çalışanlarına yönelik saldırılar ve hastaların öldürülmesi ne yazık ki bu çatışmanın bir gerçeği olarak kaldı. Anî yıkımın yanı sıra, bu nihayetinde sağlık sistemleri tarafından, tedavinin hastalara ve topluma ulaştırılmasının acımasızca engellendiği anlamına geliyordu.

Sağlık hizmetlerine yönelik saldırılar, Suriye'deki çatışmanın en başından beri yaygın olarak gerçekleşti. Çeşitli raporların belirttiği gibi, Suriye sağlık çalışanlarına ve tesislere karşı olağanüstü yüksek düzeyde kasıtlı saldırganlığa şahit oldu.[12]

Saldırı sonrası ortamın veri toplamaya elverişli olmamasına rağmen, saldırılardaki artış, sağlık çalışanları ve STK'lar tarafından veri toplama girişimlerinde artışı beraberinde getirdi. Bu tür verilerle karşı karşıya kalan ve bir sağlık sisteminin ciddi bir sıkıntı içinde olduğunu gören uluslararası toplum da tepki göstermeye çalıştı.

2014 yılında BM, çatışmanın tüm taraflarının

"tıbbi tarafsızlık ilkesi"ne saygı duymasını talep eden Güvenlik Konseyi Kararı 2139'u kabul etti -sağlık sistemlerinin korunan bir varlık olduğu vurgulandı- ve tıbbi personel, ekipman, ulaşım ve malzeme için tüm alanlara ücretsiz geçişi kolaylaştırma öngörüldü....

Bu karar, Suriye'deki sağlık sistemlerinin korunmasına ilişkin en önemli karar olarak biliniyor ve daha da önemlisi, **"tüm tarafların tıbbi tesisleri silahsızlandırması... ve sivil nesnelere yönelik saldırılardan vazgeçmesi"** konusunda ısrar ediyor.[13]

Bunu takiben, Birleşmiş Milletler sağlık merkezlerinin konumlarının bilinmesini sağlamak ve çatışmadaki saldırılara karşı korunmalarını sağlamak için bir çatışma önleme sistemi geliştirdi. Ayrıca, Güvenlik Konseyi, 2286[14] sayılı Güvenlik Konseyi Kararı'nı kabul ederek sağlık sistemlerinin korunan statüsünü daha fazla vurgulamaya ve küresel olarak hesap verebilirliği sağlamaya devam etti. Bu 2016 tarihli karar, çatışma sırasında sağlık hizmetlerine yönelik saldırılara, özellikle Güvenlik Konseyi'nin devletlerin, cezasızlığı sona erdirmek ve uluslararası insancıl hukukunun ciddi ihlallerinden sorumlu olanlardan hesap sorulmasını sağlamak için uluslararası hukuk kapsamındaki ilgili yükümlülüklere uyma sorumluluğunu vurgular.'

Uluslararası tepkiye rağmen, sağlık sistemlerine yönelik saldırılar devam etti. Bunu yansıması olarak, 2021 yılında, Suriye Arap Cumhuriyeti Uluslararası Bağımsız Soruşturma Komisyonu Raporunda, Suriye Hükümeti tarafından sağlık sistemlerine yönelik saldırılarla ilgili olarak işlenen potansiyel savaş suçları tartışıldı ve çatışma önleme mekanizmasının nasıl güçlendirileceğini görmek için İnsani yardım çatışmasızlığı üzerine Bağımsız Kıdemli Danışma Kurulu Paneli düzenlendiği duyuruldu.[8]

Bu girişimlere rağmen, meşru hesap verebilirlik durumu henüz gerçekleşmedi. Suriye'de sağlık sistemlerine yönelik düzenli ve sıklıkla tekrarlanan saldırıların cezasız kalması, bu girişimlerin ötesinde ciddi bir şekilde ele alınmadı. Cezasızlığın ele alınması sadece Suriye'de adaletin sağlanması için gerekli değil, aynı zamanda uluslararası hukuk ihlallerinin normalleşmesini önlemek ve faillerin yaptıklarından sorumlu tutulması için gerekli. Endişe verici bir şekilde, bu raporda sunulan saldırıların **64'ünden (yaklaşık %10)** sorumlu olduğu iddia edilen faillerden biri olan Rusya Hükümeti –Ukrayna'da sağlık sistemlerine saldırmak için benzer taktiklere başladı- burada Dünya Sağlık Örgütü Ukrayna'da hastanelere, ambulanslar ve diğer sağlık tesislerine saldırıların Mart 2022'de hızla arttığını ve ülkede hayati tıbbi malzeme sıkıntısı yaşandığını belirtti[9]. Bu dokunulmazlığın küresel çapta devam etmesini ve yayılmasını önlemek için hesap verebilirlik gereklidir.

Suriye'de krizden kurtulmada ön saflarında çalışan ve küresel bir tıbbi kuruluş olan Syrian American Medical Society (SAMS)[10], uluslararası yasal yükümlülükleri ihlal eden herhangi bir saldırıyı gerçekleştirmekten sorumlu olan herhangi bir fail için defalarca hesap verme çağrısında bulunmuştur.[11]Bu rapor, Suriye'deki sağlık sistemlerine yönelik bu saldırılara ilişkin SAMS tarafından toplanan verileri, bu konudaki hesap verebilirlik arayışlarını desteklemek için sunmaya çalışacaktır. Topladığı veriler, kendi tesislerini etkileyen olayları ve SAMS'ın, SAMS dışı sistemleri etkileyen diğer olaylar hakkında topladığı verileri içerir.

Bu olayları uluslararası insancıl hukuku bağlamında İnceleyecek ve verilerin, gerçekleşen saldırıların uluslararası hukukun unsurlarını İhlal edip etmediğine İlişkin bir tartışma yürütülecektir.

Bütün bunlar, Suriye'de meydana gelen ciddi uluslararası hukuk İhlalleri İçin etkili çözümlere ulaşma yolunda İlerleyen ülkenin önemli bir bileşeni olan bu olaylardan etkilenen topluluklar İçin hesap verebilirliğe yönelik adımların cesaretlendirilmesi ışığında yapılacaktır.

SAMS'ın bu raporda sunduğu bilgiler yalnızca SAMS tarafından toplanan verilerden oluşmaktadır. Suriye'deki sağlık sistemlerine yönelik saldırıların kapsamı hakkında bütünsel bir anlayış elde etmek İçin, ülkedeki sağlık sistemlerine yönelik saldırıların cezasız kalması ve sürekliliğini ele almak İçin çalışan diğer kuruluşlar tarafından toplanan diğer önemli verilerle birlikte okunmalıdır. Bunlar, örneğin, İnsan Hakları İçin Doktorların ve Soruşturma Komisyonunun[15] verilerini ve çalışmalarını İçerir.

Mare Hastanesi'nde tıbbi ekipmanlarda hasar- SAMS © 2017, İdlib Valiliği

METODOLOJİ

SAMS, çatışma sırasında Suriye toplumuna tıbbi bakım sağlayan 250'den fazla sağlık merkezi açtı. SAMS, 2014 yılından bu yana sağlık alanında hizmet veren kendine ait tesislere, desteklediği tesislere ve diğer STK tesislerine yönelik saldırı olaylarına ilişkin kanıtlar toplamıştır. SAMS çalışanlarının bu veri toplamayı yürütme yöntemi, çatışma boyunca önemli ölçüde gelişmiştir.

Son dönemde, olayların belgelenmesi süreci aşağıdaki gibidir: Her sağlık merkezinde, merkeze veya herhangi bir çalışanına karşı herhangi bir güvenlik olayı olması durumunda güvenlik ve güvenlik ekibiyle iletişim kurmaktan sorumlu bir odak noktası bulunmaktadır. Daha sonra her olay için bir olay raporu geliştirilir. Olay raporu formu (başlangıçta John Hopkins Üniversitesi tarafından 2014 yılında SAMS için geliştirilmiştir) olayla ilgili tüm bilgileri içerir: Kim, ne, nerede, ne zaman, saldırının açıklayıcı bir biçimde anlatımı, fiziksel hasarın bilgi ve değerlendirmesi ve insan zaiyatı hakkında bilgiler. Bu olay raporları, çatışmanın ilk yıllarında maruz kalanlar tarafından doldurulduu, ancak daha sonraları daha doğru bilgi sağlanabilmesi için bu sorumluluk eğitimli saha güvenlik görevlilerine devredildi.

Saha medya ekibi, erişilebilir olduğunda olayın video-fotoğraf belgelerini de çeker. Medya ekibi, sitede herhangi bir değişiklik yapmadan önce hızlı bir şekilde çalışır ve Türkiye'deki güvenlik görevlileriyle paylaşacakları CCTV görüntülerini de toplar. Medya kanıtlarıyla birlikte olay raporu daha sonra üst düzey personel ve ilgili yönetim kurulu komiteleri, bağışçılar ve sorumlu ortaklar ile paylaşılır. Bu belgelerin birer nüshası da ilgili departmanlarda muhafaza edilmektedir.

2021 boyunca SAMS, bu olaylara ilişkin birleşik bir veri tabanını gözden geçirmek ve oluşturmak için kapsamlı bir süreçten geçmiştir. Bu, güvenilirliği doğrulamayı, gerektiğinde ayrıntıları genişletmeyi, bilgileri düzeltmeyi ve kodlamayı, saldırıya uğrayan tesisler için koordinatları gözden geçirmeyi ve medya dosyalarını ilgili olay raporlarıyla eşleştirmeyi içeriyordu. Bu, önemli yönergeler ve veri temizleme araçları geliştirmeyi içeren uzun bir süreçti.

Veri tabanı ayrıca, verileri daha iyi ayıklayan bir veri analizi uzmanı tarafından da incelendi. Örneğin, saldırı yöntemleri, iddia edilen failler ve şiddet etkisi tanımları için birleşik terminoloji sağlandı.

SAMS, toplam **786** olay kaydetti. Bu rapordaki verilerin analizi, SAMS sağlık merkezlerindeki olayları ele alır ve tüm merkezlerde SAMS tarafından begelenen olayları tartışırken, durumun net olmasını sağlayacaktır. Verilerin temizlenmesi sürecinin ardından bilgiler görsel olarak erişilebilir bir şekilde sunulmuş ve hukuki analiz de gerçekleştirilmiştir.
Dahası, veri analizi uzman çalışması, bilgilerin sunumunun sistematik ve güvenilir bir şekilde yapılmasını sağlamak için bazı olayların bu rapordan çıkarılmasıyla sonuçlanmıştır. Bu rapor için veri analizinde **674** kayıt tutulurken, **112** kayıt bu analize dahil edilmemiştir.

Bu istisnaların arkasındaki gerekçeler şunlardır:

- **3** kayıt Suriye dışındaki sağlık sistemlerinde yer aldığı için bu analizin kapsamı dışında tutulmuştur.
- Zaman çerçevesi endişeleri nedeniyle **15** kayıt düşürülmüştür ki çatışmanın başlarında, yerel sağlık personeli henüz olayları belgelemeye alışık değildi. İlgili dönemlerden eksik raporlama, bu saldırıların belgelenmemesi yerine daha az saldırının gerçekleştiğini varsayacağı için zaman çizelgesi analizini yanlış yönlendirecektir. 2013'ten bir kayıt ve 2014'ten **14** kayıt bu sebeple çıkarılmıştır.
- **23** kayıt, kayıt türüne ilişkin kuşkular nedeniyle düşürüldü ki bunlar saldırıların aksine belgelenmiş kaza olaylarıydı.
- Saldırıya ilişkin detay verilmediği için **14** kayıt düşürüldü.
- **57** kayıt ise, sağlık sistemlerinden uzakta meydana gelen, çoğunlukla sivilleri doğrudan hedef alan kimyasal saldırılara atıfta bulunduğu için kaldırıldı (bu saldırılar sağlık sistemleri üzerinde uzun vadeli etkili olmasına karşın bu raporun kapsamı dışındadır)

Diğer kuruluşların verileriyle çapraz eşleştirme tamamlandıktan sonra veriler bir hukuk uzmanı tarafından revize edildi. Uzman ayrıca, saldırılarla ilgili bilgilerin özellikle önemli olduğu ve hesap verebilirlik mekanizmalarının daha fazla araştırılması için faydalı olabilecek **100** olaylık bir liste önerdi.

RAPORUN KISITLARI

Bu raporun aşağıda İstelenenleri içeren araştırma ve analitik konularda belirli kısıtlara sahip olduğunun altı çizilmelidir:

- Bu raporda sunulan olay sayısı genel bir bakış ve analiz sağlar. Derinlemesine veya tam bir analiz, uluslararası insani hukuk İhlallerini göz önünde bulundurarak her bir olayın ayrı ayrı analiz edilmesini gerektirecektir. İleride oluşturulacak hesap verebilirlik mekanizmaları için, vakanın mümkün olduğunca yetkin bir şekilde oluşturulduğundan emin olmak için her saldırı profesyonel olarak araştırılmalıdır. , her bir saldırı bağlamında yerelleştirilmiş çatışmanın bir analizinin yanı sıra, failleri doğrulamak için silah uzmanları tarafından yapılacak analizler yapılması ve diğer kanıtların -özellikle fotoğraflar- sağlanması gerekecektir.
- SAMS verilerinde kuzeybatı bölgesi dışından eksik raporlama söz konusu. Bölge dışında gerçekleşen saldırılara İlişkin konum analizi, SAMS'ın bu bölgelerde belgeleme kapasitesine veya kaynaklarına sahip olmadığını değerlendirmesi yerine daha az saldırının gerçekleştiğini varsayabilir. Örneğin, Şam'ın kırsal kesimlerinden gelen rakamlar düşüktür, ancak bu daha az sayıda saldırı olduğundan değil belgeleme kapasitesinin bu bölgede düşük olmasından kaynaklanır.
- Çatışmanın başlarında, yerel sağlık personeli henüz olayları belgelemeye alışık değildi. İlgili dönemlerden eksik raporlama, bu saldırıların belgelenmemesi yerine daha az saldırının gerçekleştiğini varsayacağı için zaman çizelgesi analizini yanlış yönlendirecektir.[16]

Bu raporun, **674** olayın tamamını belirli yasaları İhlal olarak veya İnsanlığa karşı suçlar veya savaş suçları olarak nitelendirmediğini vurgulamak önemlidir. Bunu yapmak için, her bir olayı kendi başına derinlemesine analiz etmek gerekir. Bu raporun, SAMS'ın topladığı verileri kullanarak yapmayı amaçladığı şey, uluslararası hukuka aykırı eylemlerin gerçekten İşlendiğine İnanmak İçin nedenler olduğunu ve soruşturmacılara İnsanlığa karşı suçların İşlenip İşlenmediğini daha fazla araştırmak için potansiyel -ve buna İhtiyaç- olduğunu göstermektir.

"Keşke yaşadığım saldırı sırasında ve sonrasında olanları hemen hatırlayıp referans verebilseydim. Ama size hemen sormalıyım: 'Hangi saldırı?' Biz çok şey yaşadık... Toplumumuz çok şey yaşadı. Çok fazla çatışmanın yaşandığı bir bölgede olduğumuzu biliyorum ama hastanemizin yeri tüm ilgili taraflarca biliniyor. Emin olduğum tek şey, hiçbir saldırının hiçbir ayrıntısını asla unutmayacağımdır. Küçük ayrıntılar, örneğin çocukların yüzlerindeki şaşkın bakışların hatıraları gibi. Ya da büyük ayrıntılar, örneğin doğum odasını tamir etmeye çalışırken haftalarca resepsiyonda doğum yapan kadınlar gibi..."

SAMS personeli Khalid ile röportaj

SAĞLIK SİSTEMİNE SALDIRILAR:

BAĞLAM

BM Güvenlik Konseyi 2139 İle uluslararası insancıl hukuku İhlallerinin cezasız kalmasına son verilmesini talep ettiğinden beri, dünya ne yazık ki sağlık sistemlerine yönelik saldırılara tanık olmaya devam etti. Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC) tarafından çatışmalardan etkilenen ülkelerden kaydedilen verilere göre, saldırılar 'çalışanlara, yaralılara ve hastalara yönelik olayları içeriyor ve cinayet, tecavüz, fiziksel taciz, yağma ve tıbbi tesis ve tıbbi ulaşım araçlarının tahrip edilmesini içeriyor.[17] Diğer araştırmalar, örneğin, Orta Afrika Cumhuriyeti, Myanmar, Lübnan ve Kongo gibi çatışmalarda tanık olunan doktorlara yönelik doğrudan ve hedefli saldırıların silahlı çatışmaların normalleştirilmiş unsurları haline geldiğini de göstermiştir.[18]

Rakamlar açısından, 2016 ve 2020 yılları arasında ICRC, sağlık hizmeti sunumunda 3.780 saldırı ve engelleme vakası kaydetti. Bu saldırılar 33 ülkeye yayıldı. Saldırıların ve olayların üçte İkisi, Suriye'nin en çok olayın yaşandığı ülkelerden biri olduğu, İsrail ve İşgal altındaki topraklar, Afganistan ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti İle birlikte Orta Doğu ve Afrika bölgelerinde kaydedildi. Daha spesifik olarak, 2008'den bu yana sağlık sistemlerine yönelik saldırıları İnceleyen 2018 yılındaki bir araştırma, Bosna Savaşı'nda 21, Çeçenistan'da 24'ten fazla, Irak'ta 12, Kosova'da 100'den fazla, Yemen'de 93 ve Suriye'de 315 vakanın belgelendiğini gösterdi.[19] Ne yazık ki, 2022'de Ukrayna'da gelişen durumun küresel rakamlara ciddi eklemeler yapması muhtemeldir.

Çatışmalara dahil olan çeşitli taraflarca uluslararası hukuk kapsamındaki insani ilkelere ve yükümlülüklere bu bariz saygısızlığa rağmen, şunu da vurgulamak önemlidir, cezai hesap verebilirlik mekanizmaları açısından, sağlık tesislerine yönelik saldırıların bir savaş suçu veya İnsanlığa karşı suç olarak araştırılması, bir hesap verebilirlik mekanizması olarak giderek daha fazla gelişmiştir. **Bunlardan bazı yeni örnekler şöyle sıralanabilir[20]:**

Ukrayna:

- 2013'ten bu yana Ukrayna'daki durum bağlamında İşlendiği İddia edilen suçlarla İlgili bir UCM soruşturması, tıbbi tesislere yönelik saldırıları savaş suçu olarak kabul edecek. Bu soruşturma, Rusya Hükümeti tarafından İşlenen suçlara muhtemelen daha fazla veri ekleyecek olan 2022 İhtilafından önce yapıldı.

Libya:

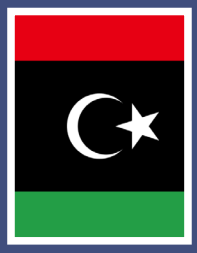

- Libya davasında uluslararası hukuk İhlallerine bakan bir Olgu Belirleme Misyonu (Fact-Finding Mission) şunları belirtti: Libya'daki tıbbi tesislere yapılan [2] saldırıların "UİH İhlalleri ve savaş suçları anlamına geldiğine İnanmak İçin makul gerekçeler var" ve "bu ve benzeri saldırıların sorumluluğunu belirlemek İçin daha fazla soruşturma yapılması" çağrısında bulundu.

Azerbaycan:

- Ermenistan kuvvetlerinin Azerbaycan İle 2020 İhtilafı sırasında Uluslararası İnsani Hukuku İhlal ettiği İddialarına İlişkin bir uzman raporu, tıbbi tesislere verilen zararı ortaya koydu.

Suriye bağlamında, bu örnekler, sağlık sistemlerine yönelik bu saldırıların, Suriye'de işlenen suçlarla ilgili olarak gelecekte cezai sorumluluğun bir parçası olabileceğini vurgulamaktadır. Bireysel vakalar, Suriye'deki olayları belgeleyenlerin, bireysel vakaların bu tür mekanizmalarda dikkate alınmasını sağlamak için ilgili kriterlerden öğrenebilecekleri en iyi uygulamaları da vurgulayabilir. Akademik çalışmalar, çatışma bölgelerinde sağlık hizmetlerine yönelik saldırıları modern bir fenomen olarak ele almasa da diğer çatışmalarla karşılaştırıldığında Suriye'deki hastanelere yönelik saldırıların nispeten yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.[21]

Suriyeli sağlık personeli, kurtarma görevlileri, STK'lar ve insani yardım aktivistleri bunu vurgulamak için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Örneğin 2019'da **400** kişilik bir grup, Suriye'nin kuzeybatısındaki çatışmanın kilit aktörlerine, askerden arındırılmış bir bölgede bulunan İdlib bölgesinde bombalamayı durdurma çağrısında bulunan ve sağlık sistemlerine yönelik saldırıların boyutunu vurgulayan bir açık mektup imzalamıştır.

Verilen bir örnek, bir günde 'sadece üç saat içinde üç hastanenin yıkıldığı' şeklindeydi. Sadece Kafranbel Cerrahi Hastanesi, üç ila beş dakika arayla dört kez havadan bombalandı. Yaralı ve hasta, tüm insanlar hayatlarını kurtarmak için kaçmak zorunda kaldı, bazıları kaçarken serumları takılı haldeydi."[22]

SAMS tesisleri ne yazık ki bu saldırıların çoğunda da ön saflarda yer aldı. Çatışma sırasında toplam **84** SAMS sağlık sağlık merkezi saldırılardan etkilendi; bu, şaşırtıcı bir şekilde SAMS'ın toplam sağlık merkezi sayısının **%34**'üne eşittir. Bunların çoğu defalarca saldırıya uğradı. Ayrıca **50** SAMS ambulansı da saldırılardan etkilendi. İnsan hayatı üzerindeki etkisi zaten oldukça sarsıcıdır.

Sadece SAMS'ın kaydettiği olaylara bakılırsa, sağlık sistemlerine yönelik saldırılarda toplam **480** sivil hayatını kaybetmiştir ki bunların **123**'ü sağlık çalışanıdır. Doğrudan SAMS sağlık merkezlerinde meydana gelen olaylarda ise **200** kişi hayatını kaybetti. Öldürülenlerin en az 18'i kadındı. SAMS verilerinin dışında bir çalışma, Haziran 2021 itibariyle Suriye'de **930** sağlık personelinin öldürüldüğünü göstermiştir.[23]

"Hava saldırısından sonra kendimi toparlamam birkaç dakikamı aldı. İçinde bulunduğum oda çökmedi ama etrafımdaki tüm dünya çökmüş gibi hissettim. Neyse ki en azından fiziksel olarak iyi olduğumu hemen anladım. Ben yaralanmamıştım, bulunduğum odada başka kimse de yaralanmamıştı. Kalkıp ne yapabileceğimi görmem gerektiğini biliyordum ama nereden başlayacağımı bilmiyordum.
İlk önce ne yapmalıyım? Yaralılara yardım etmeye mi çalışmalı? Neleri kurtarabileceğime mi bakmalı? Ya da olup biteni mi fotoğraflamalı? Birinin bana ne yapacağımı söylemesini bekleyerek etrafta koşuşturmaya başladım. Tamamen kaybolmuş hissediyordum."

SAMS Sağlık Ekibinden Sara ile Röportaj

SAĞLIK SALDIRILARINA İLİŞKİN İLİŞKİN UİH DEĞERLENDİRMELERİ

Uluslararası, Tarafsız ve Bağımsız Mekanizma (UTBM)[25] veya potansiyel suçları kovuşturacak olası mahkemeler tarafından kullanılan uluslararası yasal çerçeve, veri tabanında toplanan olayların savaş hukukunu İhlal edip etmediğini araştırmada kullanılacaktır. Araştırılması gereken önemli kurallar dizisi, silahlı çatışma hukuku olarak da bilinen Uluslararası İnsancıl Hukuku'dur (UİH). UİH, barış zamanında geçerli olan uluslararası mevzuattan farklı olarak, çatışma sırasında geçerli olan bir dizi uluslararası mevzuattan oluşur. Silahlı bir çatışma sırasında devletlerin ve devlet dışı silahlı grupların sorumluluklarını belirtirler ve silahlı çatışmanın etkilerini sınırlamaya çalışırlar. Basitçe, bununla bir savaşın taraflarının kimler olduğunu ve bir çatışma sırasında neler yapılmasına izin verilmediğini açıkça tanımlamak için yola çıkılmıştır.

UİH ile İlgili ilkelerin çoğu, uluslararası silahlı çatışmalara odaklanan kaynaklarda bulunur ve en belirgin olarak dört ana İlk Cenevre Sözleşmesi'nde belirtilir[26]. Suriye bağlamındaki birçok vaka -hem devlet hem de devlet dışı aktörlerle İlgili- uluslararası olmasa bile, çerçevenin çoğu geçerliliğini korumaktadır. Ancak Suriye, Cenevre Sözleşmeleri Ek II. Protokolü gibi İlgili tüm yasal anlaşmalara taraf değildir. Bu nedenle, uluslararası teamül hukuku[27] haline gelen bu kurallar, en açık biçimde Suriye bağlamında geçerlidir.

İlk olarak, uluslararası İnsancıl hukukunun -en başından beri- tıbbi personel ve tesisleri korumaya yönelik derin bir ahlaka sahip olduğunu vurgulamak önemlidir. Tarihsel olarak, örneğin, 1864 Cenevre Sözleşmesi'nin birinci maddesinde şöyle yazar;

'Ambulanslar ve askeri hastaneler tarafsız olarak tanınacak ve bu nedenle, yaralı ve hastaları barındırdıkları sürece savaşanlar tarafından korunacak ve saygı duyulacaktır. Söz konusu ambulansların veya hastanelerin askeri bir güç tarafından tutulması halinde tarafsızlık sona erer.'[24]

Bu makale, ambulansların ve hastanelerin tarafsızlığının korunmasına odaklanmaktadır. Tarafsızlığın ardından, bu kuruluşların korunması da tarihsel olarak UİH'nin önemli bir parçasıdır. Örneğin 1907 Lahey Sözleşmesi şunları belirtir;

'Kuşatma ve bombardımanlarda, o sırada askeri amaçla kullanılmamak kaydıyla, hastaneler ile hasta ve yaralıların toplandığı yerlerin mümkün olduğu kadar korunması için gerekli tüm önlemler alınmalıdır...'[33]

Sağlık sistemlerinin korunan bir varlık olarak tanımlanmasının, bu bölümde tartışılacak olan mevcut UİH düzenlemelerinin de güçlü bir bileşeni olduğunu görüyoruz. Ayrıca 2016 yılında BM Güvenlik Konseyi'nin silahlı çatışma durumlarında çocuklara karşı işlenen altı ağır ihlal tespit ettiğini de belirtmek önemlidir. Bu ağır ihlallerden biri de hastanelere yönelik saldırılardı.[34]Suriye bağlamında, BM Genel Sekreteri Suriye Hükümeti'ni, müttefiklerini ve IŞİD'i "okullara ve/veya hastanelere yönelik saldırıları" içeren eylemleri ve çocuklara karşı şiddet faili olmaları nedeniyle şiddet suçluları listesine ekledi.[35]

UİH'nin bu konuyu günümüzde nasıl düzenlediği, saldırılara ilişkin sınırlamalar, ayrım ilkeleri (meşru ve yasak hedefler arasında) ve bir çatışmanın tüm taraflarının sivilleri ve sivil nesneleri korumak için mümkün olan tüm önlemleri alma ve uyarı verme yükümlülüğü konuyla ilgili ana bileşenlerdir.

Bu konuda anlaşılması gereken birkaç ana ilke vardır:

- Yalnızca tıbbi görevlerde ve sağlık merkezlerinde çalışan sağlık çalışanları UİH[28] kapsamında korunmaktadır. Tarafsız muamele görmeleri, dolayısıyla silahlı bir çatışmada sivil olarak görülmeleri ge rekir, bu da onlara doğrudan saldırının yasak olduğu anlamına gelir. Ek olarak, tıbbi bakım sağlama çalışmaları, çatışmanın tüm tarafları tarafından kolaylaştırılmalıdır.[29]Ancak, eğer sağlık çalışanları çatışmalara dahil olursa veya sağlık merkezleri askeri amaçlarla kullanılırsa, UİH kapsamındaki korumalarını kaybederler. Bunun sonucunda ise çatışmalarda yasal olarak hedef haline gelebilirler.[30]Basitçe, hastane askeri amaçlarla kullanılmadığı sürece, sağlık merkezlerine yönelik hedefli saldırılar (hatta bir saldırı tehdidi) UİH İhlalleridir. Aşağıda vurgulanacağı gibi, ağırlıklı olarak bu nedenle, Suriye Hükümeti hastanelere yönelik saldırıları haklı çıkarmak için askeri oluşumlar olarak kullanıldığını ima etmektedir.

- UİH'deki orantılılık ilkesi, "çatışmanın taraflarının, askeri hedeflere karşı sivil kayıplara veya amaçlanan askeri hedefle orantısız zararlara yol açması beklenebilecek saldırılardan kaçınmasını" gerektirir[31]. Bu, hedef askeri bir hedef olsa bile, aşırı tali hasar veya zayiata yol açma yasağını içerir. Ayrıca, bir saldırı gerçekleştirildiğinde çatışmanın tarafları mümkün olduğu müddetçe uyarı vermekle yükümlüdür.

- UİH, 1949 Cenevre Sözleşmelerini ve 1977 Ek Protokollerini İmzalayan tüm Devletler İçin geçerlidir, ancak devlet dışı aktörleri de bağlar: sivil vatandaşları, silahlı grupları, ulusal kurtuluş hareketleri ve uluslararası örgütleri. Bu nedenle, Suriye bağlamında, çatışmaya dahil olan tüm taraflar UİH'ye saygı göstermelidir, eğer bunu yapmazlarsa sorumlu tutulabilirler.[32]

UİH'ye ek olarak, Roma Statüsü, neyİn savaş suçu ve İnsanlığa karşı suç olarak nİtelendİrİldİğİnİ ayırt eden bİr mevzuat kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak, Suİye bİr UCM üye devletİ olmamasına ve Roma Statüsüne bağlı olmamasına rağmen, krİterler gelecekteki hesap verebİlİrlİk mekanİzmalarına böyle bİr suçun kanıtlanıp kanıtlanmadığı konusunda bİlgİ verebİlİr.
Uluslararası ceza hukuku bağlamında, Suİye'de İşlenen suçları kovuşturacak potansİyel bİr hesap verebİlİrlİk mekanİzmasının veya mahkemenİn nasıl görüneceğİnİn net olmadığının altını çİzmek önemlİdİr.

Örneğin, suçların Uluslararası Ceza Mahkemesİ'nde (UCM) yargılanıp yargılanmayacağı, özel bİr mahkemenİn kurulup kurulmayacağı[36] veya karma bİr mahkeme[37] kurulup kurulmayacağı şu anda bİr belİrsİzdİr. Farklı mahkemelerİn farklı yargı yetkİlerİ ve krİterlerİ olabİleceğİnden, bu belİrsİzlİğİ vurgulamak önemlİdİr. Örneğin, Roma Statüsü, UCM'ye bağlamın uluslararası bİr sİlahlı çatışma mı yoksa uluslararası olmayan bİr sİlahlı çatışma mı olduğuna bağlı olarak, farklı savaş suçları üzerİnde yargı yetkİsİ verİr.[38]Bu, Suİye'de İşlenen uluslararası suçların tam olarak hangİ açıdan yargılanabİleceğİ ve nasıl yargılanacağının henüz net olmadığı anlamına gelİyor.
Ayrıca, kanıtın kabul edİlebİlİr olup olmayacağını belİrleyen teknİk kurallar, farklı ülkelerde ve farklı mahkemelerde değİşİklİk göstermektedİr. Dahası, gelecekte ne olursa olsun, faİl olduğu İddİa edİlen bİr kİşİ, yalnızca gerçekten İhlal etmİş olabİleceğİ tahmİn edİlen bİr suçtan yargılanabİlİr ve ulusal veya uluslararası hukuka göre kovuşturulabİlİr. Suİye'de bu, Suİye'nİn taraf olduğu sözleşmeler, Suİye hukuku veya uluslararası teamül hukuku kapsamındakİ suçlar anlamına gelİr.

"Dünya, hastaları, ölenleri ve yaralıları korumayı bir öncelik haline getirmeyi başaramadı. Sağlık hizmetleri, mevcut küresel bakımın öncelikleri arasında yer almaktadır, ancak sağlık çalışanlarını ve sağlık merkezlerini korumak için yeterli düzeyde aksiyon alınmamaktadır. Ne yazık ki, her saldırıyla birlikte daha fazla insanın umutsuzca ihtiyaç duyduğu sağlık hizmetine erişmesi engellenmektedir. Silah sahipleri, uluslararası insani hukukta kutsal kabul edilen sağlık hizmetinin evrensel değerine ve hakkına saygı göstermelidir."

ICRC Başkanı Peter Maurer

SONUÇLAR: VERİLERE GENEL BAKIŞ

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Suriye savaşının tüm taraflarına şu çağrıda bulunmaktadır;

"tıbbi tarafsızlık ilkesine saygı gösterin"

bu da, bunun Suriye'deki savaş bağlamında gerçekleşmediğini gözler önüne seriyor.[42]
Bu bölümde, bu ilke bağlamında SAMS'ın Suriye'deki sağlık hizmetlerine yönelik saldırılara ilişkin topladığı mevcut veriler kullanılacaktır. Bu bölüm, uluslararası çerçeve bağlamında yorumlanan SAMS tarafından toplanan spesifik verileri ortaya koymaktadır. Burada, haritada kırmızı ile vurgulanan bölgelerdeki saldırılara bakılmaktadır.
Çatışmanın tüm taraflarının SAMS veri tabanındaki sağlık tesislerine karşı işlenen saldırılarda iddiaya göre bir rol oynadığını vurgulayarak başlamak önemlidir, çünkü insani ilkeleri ihlal etmeme konusunda herkesin sorumlu olduğu göz önünde bulundurulmaktadır. İddia edilen failler arasında, savaş tüm tarafları ve yanı sıra Devletler ve devlet dışı aktörler yer almaktadır.

Tablo 1, hem SAMS'ın kolaylaştırdığı hem de diğerlerine yönelik saldırıların büyük çoğunluğunun, iddiaya göre Suriye Hükümeti ve müttefikleri -özellikle Rusya Hükümeti- tarafından gerçekleştirildiğini vurgulamaktadır. Belirli bir fail olduğu iddiasını bulunan olayların **%92**'sinin (**674'ten 581'inin**) failli Suriye veya Rus Hükümeti olarak kaydedilmiştir.

Tablo 2, yaralanmalar, failler ve saldırı şekli ile ilgili istatistikler arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Saldırılarda yaralananların sayısını, hangi silahların kullanıldığını vurgularken, aynı zamanda bu saldırıyı gerçekleştirdiği iddia edilen failinkiyle de ilişkilendirmektedir.
SAMS verilerinde saldırının failleri olduğu iddia edilenlerin dinamikleri belirlendikten sonra, bunun diğer STK'lardan ve belgeleyicilerden alınan diğer istatistikleri yansıttığını ve yalnızca bu veri tabanındaki sağlık merkezlerinin konumlarıyla ilgili olmadığını belirtmek de önemlidir.[43]

Aşağıdaki tablo, iddia edilen fail ile saldırı yöntemi arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Hangi silahı kullanarak kaç olayın gerçekleştiğini vurgulayarak, bu saldırıyı hangi failin gerçekleştirdiği iddiasıyla ilişki kurulmaktadır. Saldırıların Suriye hükümeti ve müttefikleri tarafından gerçekleştirildiği anlayışı, bu oluşumların uluslararası toplum tarafından doğrudan kınanmasıyla desteklenyor. Örneğin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu;

'Yetkililer ve ona bağlı (shabbiha) milisler tarafından ağır silahlar, hava bombardımanları, misket bombaları, balistik füzeler ve saldırılar da dahil olmak üzere sivillere ve okullar, hastaneler ve ibadethanelere yönelik yaygın ve sistematik olarak uygulanan ağır insan hakları ve uluslararası insani hukuk ihlallerini şiddetle kınadığını...' belirtmiştir.[39]

Çocuklar ve Silahlı Çatışmalardan Sorumlu Genel Sekreter Özel Temsilcisi rapor verirken;

'Hükümet güçlerinin sivil nesneler üzerinde varil bombası kullanmasının çok sayıda çocuğun ölümüne veya ciddi şekilde yaralanmasına neden olduğu" belirtildi.'[40]

SAMS verilerinde toplam **1.268** yaralanma kaydedildi. Toplam yaralıların **%91**'i, Suriye ve Rusya hükümetleri tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen saldırılar sonucu meydana geldi. Ek olarak, **Tablo 2**'de vurgulandığı gibi, toplam yaralıların **%93**'ünün hava saldırıları, Varil Bombalamaları ve sağlık tesislerine ateşlenen füzeler ile yapıldığını belirtmek önemlidir k i bu silahlar ağırlıklı olarak Suriye Hükümeti ve müttefikleri tarafından kullanılır.[41] Dahası, Küresel Koalisyon da **22** yaralanmadan sorumludur.

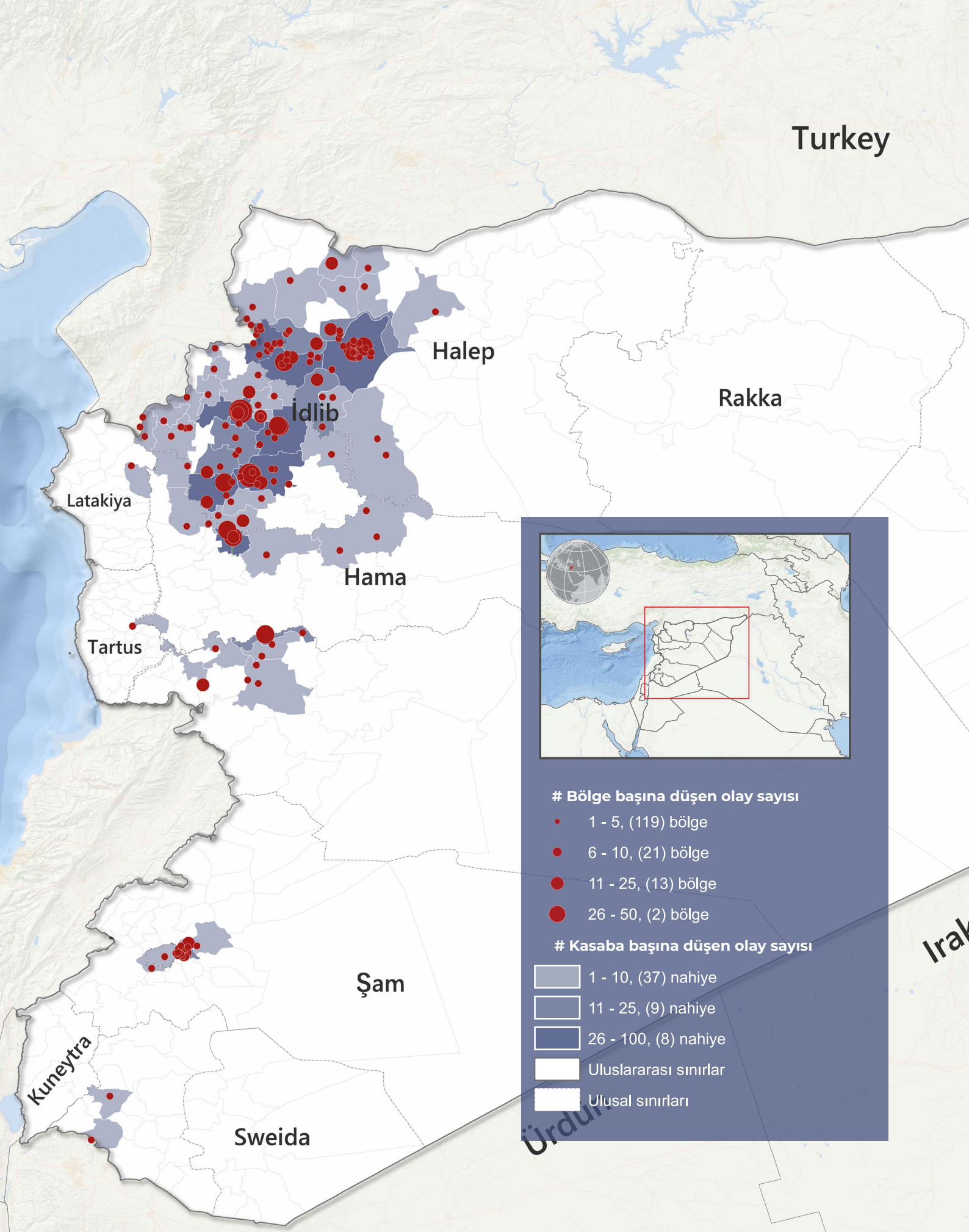

Harita 1, SAMS tarafından toplanan verilerin olaylara göre büyüklüğü

Tablo 1: İddia edilen fail ile saldırı şekli arasındaki ilişki

Saldırı Yöntemi	Suriye Hükümeti	Rusya Hükümeti	SMG	Diğer/ Bilinmeyen	SDG	IŞİD	Küresel Koalisyon	Belirsiz	Genel Toplam
Hava Saldırısı	349	57	-	-	-	-	1	-	407
Varil Bombalama	84		-	-	-	-	-	-	84
Füzeler	60	2	2	-	5	-	-	-	69
Saldırı	3	-	24	14	-	-	-	15	56
EYP	3	-	-	-	-	1	-	20	24
Küme Bombaları	5	4	-	-	-	-	-	-	9
Ateş Açma	2	-	2	1	-	-	-	3	8
Beyaz Fosfor	5	1	-	-	-	-	-	-	6
Napalm Bombardımanı	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Diğer	5	-	3	-	-	1	-	1	10
Genel Toplam	517	64	31	15	5	2	1	39	674

Tablo 2: Yaralı, fail ve saldırı şekli istatistikleri arasındaki ilişki

Saldırı Yöntemi	Suriye Hükümeti	Rusya Hükümeti	SDG	Küresel Koalisyon	SMG	IŞİD	Belirsiz	Genel Toplam
Hava Saldırısı	489	155	-	22	-	-	-	666
Varil Bombalama	282	-	-		-	-	-	282
Füzele	152	11	67	-	1	-	-	231
EYP	33	-	-	-	-	-	20	53
Küme Bombaları	1	19	-	-	-	-	-	20
Beyaz Fosfor	13	-	-	-	-	-	-	13
Saldırı ve Baskı	-	-	-	-	1	-1	1	3
Genel Toplam	970	185	67	22	2	1	21	1,268

DİĞER VERİTABANLARI SAMS İLE TAMAMLAYICILIĞI

SAMS, verileri çapraz eşleştirmek ve karşılaştırmak için İnsan Hakları İçin Doktorlar İle bir anlaşma da imzalamıştır. İHD, veri kümelerini oluşturmak için farklı bir veri toplama protokolü benimsemiş,[44] SAMS ise, ilgili veri tabanlarının birbirini nasıl tamamlayabileceğini araştırmıştır. İlk çapraz eşleştirme süreçleri, sağlık hizmetlerine yönelik saldırıları belgeleme konusunda da işbirliği yaptığımız SAMS'ın bir diğer ortak kuruluşu olan Hala Systems tarafından sağlandı.

İHD'den 1.8.2011-17.2.2020 tarihleri arasında sağlık tesislerine yapılan saldırılar da dahil olmak üzere on iki valiliği kapsayan toplam **565** kayıt alındı.

Çapraz eşleştirmeyi yapmak için, SAMS operasyon alanları (Kuneytra, Rakka, Deyrizor ve Haseke) dışındaki valiliklerde kayıtlı olaylar ile 2015'ten önce meydana gelen olayları kaldırdık. Geriye kalan toplam olay sayısı ise **8** valiliği kapsayan **321** kayıttan ibarettir. Bunlar SAMS verileriyle eşleştirildi-kayıtların uygunluğundan ve manuel incelemeden sonra, derlenen eşleşmeler aşağıdaki gibidir:

Aşağıdaki tablo SAMS'ın faaliyet gösterdiği valiliklerdeki İHD olaylarıyla çapraz eşleşmeyi göstermektedir ve 2015'ten itibaren tam eşleşen **140** olay ve kısmen eşleşen ise **22** olay görülmüştür.

Tablo 3: SAMS'ın faaliyet gösterdiği Valiliklerdeki PHR olaylarıyla çapraz eşleştirme

Valilik	İHD olaylarının sayısı	Tam eşleşen olay sayısı	Kısmen eşleşen olayların sayısı
İdlib	102	55	10
Halep	105	50	9
Hama	33	22	2
Şam Kırsalı	42	6	1
Humus	10	6	0
Daraa	19	1	0
Şam	6	0	0
Latakya	4	0	0
Genel Toplam	**321**	**140**	**22**

140

SAMS ve İHD arasında tam eşleşen olay

8

Eşleştirme sürecine dahil olan valilikler

Belirtilen döneme ait verilerin karşılaştırılması ile, SAMS verileri ile İHD verileri arasında **162** eşleşen olay olduğu ortaya çıkmaktadır. **140** olay tam olarak eşleşti; bu, her iki kuruluşun da aynı olayı aynı tarihte, coğrafi konum ve tesis düzeyinde belgeleyebildiği anlamına gelir. Olayların geri kalanı -**22**- kısmi bir eşleşmeyi temsil ederken, iki kuruluş aynı tarihte aynı coğrafi konumda gerçekleşen saldırılardan bahsetmiştir, ancak aynı sağlık merkezini işaret eden bir referans sağlanamamıştır. Eşleşme kalitesi de bir valilikten diğerine farklılık göstermektedir.

SAMS'ın, Kırsal Şam (Guta), Deraa, Şam ve Lazkiye'de İHD ile eşleşen olayları belgeleme kapasitesi Halep, İdlib ve Hama'dakine kıyasla daha azdı. Belgelenen saldırıların doğruluğunu ve sayısını artırmak amacıyla ek veri tabanları ile karşılaştırmalar devam edilmektedir. SAMS'ın yalnızca kendi sağlık merkezlerine yönelik saldırıları belgelemeye başladığı 2018'den sonra ise eşleşmeler azalmaktadır.

Tablo 4: 2011 ve 2020 arasında SAMS ve İHD tarafından belgelenen toplam vaka sayısı, benzersiz vaka sayısı, yinelenen çapraz eşleşmeler çıkarılarak SAMS veya İHD tarafından belgelenen vakaların toplamını temsil eder

Toplam Benzersiz Olaylar	Çapraz Eşleşen Olay Sayısı	İHD Olay Sayısı	SAMS Olay Sayısı	Yıllar
1	0	1	0	**2011**
89	0	89	0	**2012**
48	0	48	0	**2013**
86	0	86	0	**2014**
190	43	123	110	**2015**
241	64	109	196	**2016**
117	22	32	107	**2017**
143	23	50	116	**2018**
112	8	23	97	**2019**
48	2	4	46	**2020**
2	0	0	2	**2021**
1077	**162**	**565**	**674**	**Genel Toplam**

Başka bir deyişle, her iki kuruluş da kendi veri tabanlarına dahil olmayan ek olayları belgeleyebildi. SAMS'dan halihazırda yayınlanmış İHD veri tabanına alınan ek veri miktarının, ekstra **512** olay olduğu tahmin ediliyor, ki bu da olay sayısında yaklaşık **%90**'lık bir artış demek.

SAMS, Suriye'deki sağlık sistemlerine yönelik saldırıları belgeleyen farklı insan hakları aktörleri arasında tamamlayıcılık ve güvenilirlik sağlamak için daha fazla veri tabanını karşılaştırmak ve çapraz eşleştirmek için Hala Systems ve İHD ile çalışmaya devam etmektedir.

Şekil 1, yalnızca SAMS tarafından ve yıllar içinde yalnızca İHD tarafından belgelenen olayları ve ayrıca her iki STK tarafından bildirilen çapraz eşleşen olayları göstermektedir, İHD çatışmanın ilk yıllarında çok daha fazla olayı belgeleyebildi. Sona doğru SAMS daha fazla doküman sağladı (uygulanan farklı dokümantasyon metodolojilerini akılda tutmak gerek tabi).

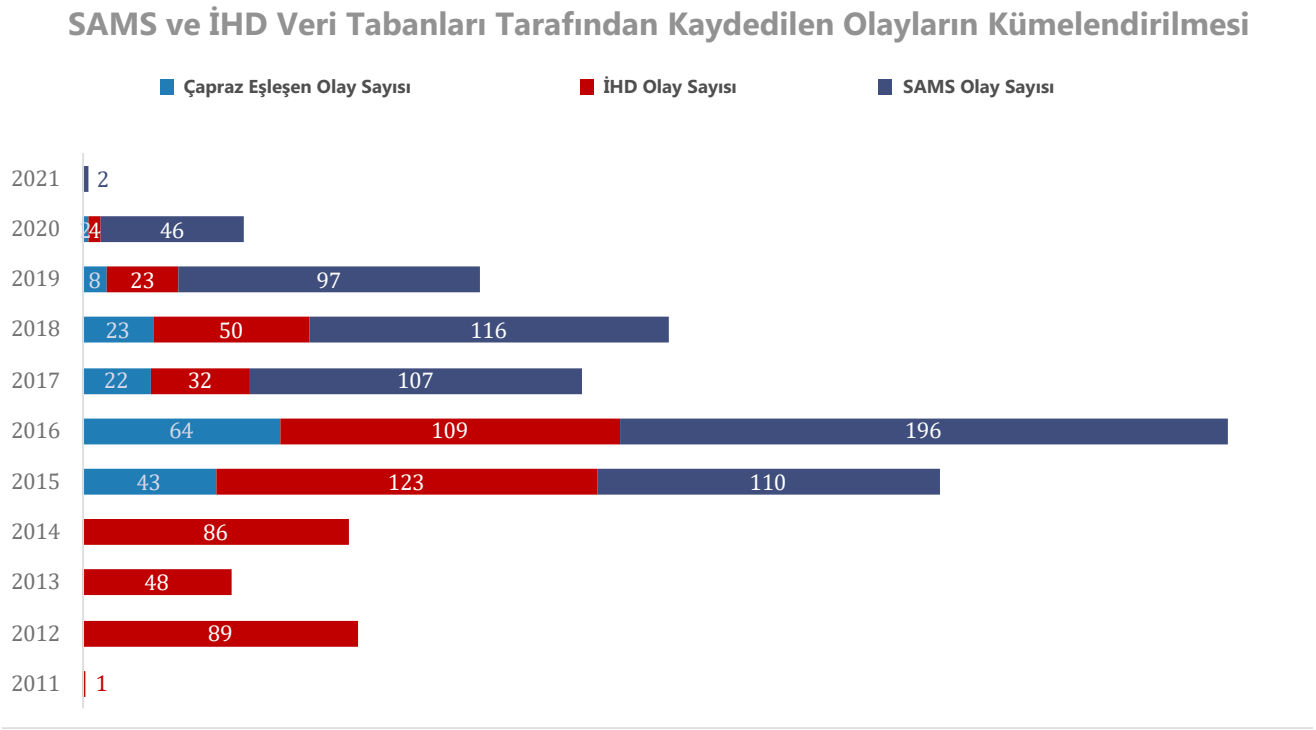

Omar Bin Abdul-Aziz Hastanesi ve Hemşirelik Enstitüsü'nü çevreleyen sokakta bir ambulansın imhası. SAMS © 2016, Halep Valiliği, Halep şehri

ULUSLARARASI İNSANİ YARDIM HUKUKU İHLALLERİNE İLİŞKİN KAVRAMLAR ÇERÇEVESİ

Buradan İtİbaren, uluslararası İnsanİ hukukunun İddİa edİlen İhlallerİnİ anlamak İçİn verİlerİn gerİ kalanı, aşağıdakİ beş kavram çerçevesinde anlaşılmaya çalışılacaktır:

Kavram

Bir saldırının sağlık sistemi gibi korunan sağlık merkezlerini etkileyip etkilemediği

1

Kavram

Fail olduğu iddia edilen kişinin saldırıya uğrayan sağlık merkezinin korunduğundan haberdar olup olmadığı

2

Kavram

Saldırının bölgedeki başka bir şey yerine tesisi hedef alıp almadığı, özellikle tesisin yakınındaki düşman birimlerinin konumu gibi yasal bir askeri hedef.

3

Kavram

Sağlık merkezinin o sırada saldıran kuvvete düşmanca veya zararlı eylemler için kullanılıp kullanılmadığı.

4

Kavram

Sağlık merkezinin saldırıdan önce saldıran kuvvet tarafından yeterince uyarılıp uyarılmadığı.

5

Omurilik yaralanmaları rehabilitasyon merkezinde yıkılanlar arasından tekerlekli sandalye alan bir çocuk. SAMS © 2019, Halep Valiliği

1. Saldırıların Etkileri

Sivillerin korunmasını konu alan Cenevre Sözleşmesi IV[45] , geleneksel UİH'ye ek olarak, korumayı hastaların bakımının yapıldığı savaşa dahil olmayan sağlık birimlerini de kapsama alacak şekilde genişletir. Buna ambulanslar ve hastaneler de dahildir. UİH kapsamında korunan kişilerin "büyük ıstırap çekmesine veya vücudunda veya sağlığına ciddi şekilde zarar vermesine neden olan" saldırılar veya korunan varlıkların

"mülkünün kapsamlı bir şekilde yok edilmesine ve mülke el konulmasına" yol açan saldırılar dahil bu korumanın ihlalleri, "ağır ihlal" ya da bir "savaş suçu" olarak kabul edilir.

Mevcut SAMS verilerinden açıkça anlaşılan şey, korunan sağlık merkezleri üzerindeki önemli ve yıkıcı etkinin çok açık ve önemli olmasıdır. İstatistikler ve bilgiler, özellikle tek bir varlıktan gelen veriler olduğu düşünüldüğünde oldukça önemlidir. Saldırılardan etkilenen toplam SAMS sağlık merkezi sayısı, **11** mobil sağlık merkezine ek olarak **81** sağlık merkezidir.

Aşağıdaki tablo, saldırılardan etkilenen sağlık merkezlerinin sayısını göstermektedir.[46] Bu ağlık merkezleri, SAMS sağlık merkezlerini vey a SAMS tarafından kısmen desteklenenleri içerir.

Tablo 5: Saldırılardan etkilenen SAMS sağlık merkezlerinin sayısı

Sağlayıcı	Sağlık Merkezleri	Mobil Sağlık Merkezleri	Genel toplam
SAMS	75	10	85
SAMS tarafından kısmen desteklenenler	6	1	7
Genel Toplam	81	11	92

Şifa Birinci Basamak Sağlık Merkezi'nin hedef alındıktan sonra yıkımı. SAMS © 2017, Kırsal Şam Valiliği, Duma

Ayrıca, etkilenen toplam sağlık merkezi sayısı verilerine göre, **29** mobil sağlık merkezine ek olarak **222** sağlık merkezi ile toplam **251**'dir. Birçok sağlık merkezinin birden fazla kez saldırıya uğradığını belirtmek önemlidir ve daha sonra vurgulanacaktır.

Aşağıdaki tablo, saldırılardan etkilenen sağlık merkezi sayısını göstermektedir. Bunlar, SAMS tarafından kısmen desteklenen SAMS sağlık merkezlerini ve SAMS'ın veri topladığı diğer STK sağlık merkezlerini içerir.[47]

222

Sağlık merkezi saldırılardan etkilendi

Tablo 6: SAMS veri tabanındaki saldırılardan etkilenen tüm sağlık merkezlerinin sayısı

Sağlayıcı	Sağlık merkezleri	Mobil Sağlık Merkezi	Genel toplam
SAMS	75	10	**85**
SAMS tarafından kısmen desteklenenler	6	1	**7**
STK	141	18	**159**
Genel toplam	**222**	**29**	**251**

Kaydedilen toplam vaka sayısı, sağlık merkezlerinde **563**, mobil sağlık merkezlerinde **42** ve sağlık çalışanlarında **69** vaka olmak üzere **674**'tür.

Aşağıdaki tablo, veri tabanında bu rapor için toplanan ve analiz edilen toplam vaka sayısını göstermektedir.

29

Mobil sağlık merkezi saldırılardan etkilenmiştir

Tablo 7: Veri tabanında bu rapor için toplanan ve analiz edilen toplam olay sayısı

Saglayıcı	Sağlık merkezleri	Mobil tesisler	Sağlık Çalışanları	Genel toplam
SAMS	296	19	39	**354**
Kısmen SAMS	20	1	1	**22**
STK	247	22	29	**298**
Genel toplam	563	42	69	**674**

Ömer bin Abdülaziz Hastanesi'ni ve Hemşirelik Enstitüsü'nü çevreleyen sokakta bir ambulansın imhası. SAMS © 2016, Halep Valiliği, Halep şehri

Hastanelere ve mobil sağlık merkezlerine ek olarak, ambulanslar da dahil olmak üzere araçlara **Tablo 8**'de gösterildiği gibi düzenli olarak ve tekrar tekrar saldırıldı. Genel olarak **181** araç hasar gördü, **57**'si özel olarak SAMS sağlık merkezleriyle ilgili olaylarda hasar gördü. SAMS'ın **50** tane ambulansı saldırıya uğradı. Bu araçların tıbbi bakım sağlamak için kullanıldığı belgelendi ve bu nedenle bunlara yönelik saldırılar sivillere ve korunan varlıklara yönelikti.

159

Saldırıya uğrayan ambulans araçları

Aşağıdaki tablo saldırıya uğrayan araçların sayısını ve farklı türlerini göstermektedir. Bunlar arasında SAMS tarafından kısmen desteklenen SAMS ve diğer STK'lara ait araçlar yer almaktadır.

Tablo 8: Saldırıya uğrayan araçların sayısı ve türleri

Araç türü	SAMS	Kısmen SAMS	STK	Genel toplam
Gezici sistem / ambulans	50	13	96	**159**
Hizmet Aracı	7	3	12	**22**
Genel toplam	**57**	**16**	**108**	**181**

181 araçtan **164**'ü (**%90**) İdlib, Halep ve Hama illerinde saldırıya uğramıştır (Kuzeybatı Suriye).

Tablo 9: Farklı araç türleri ve saldırıya uğradıkları yerler

Valilik	SAMS	Kısmen SAMS	STK	Genel toplam
İdlib	28	0	41	**69**
Halep	21	5	38	**64**
Hama	5	11	15	**31**
Şam Kırsalı	3	0	13	**16**
Humus	2	0	0	**2**
Şam	0	0	2	**2**
Genel toplam	**57**	**16**	**108**	**181**

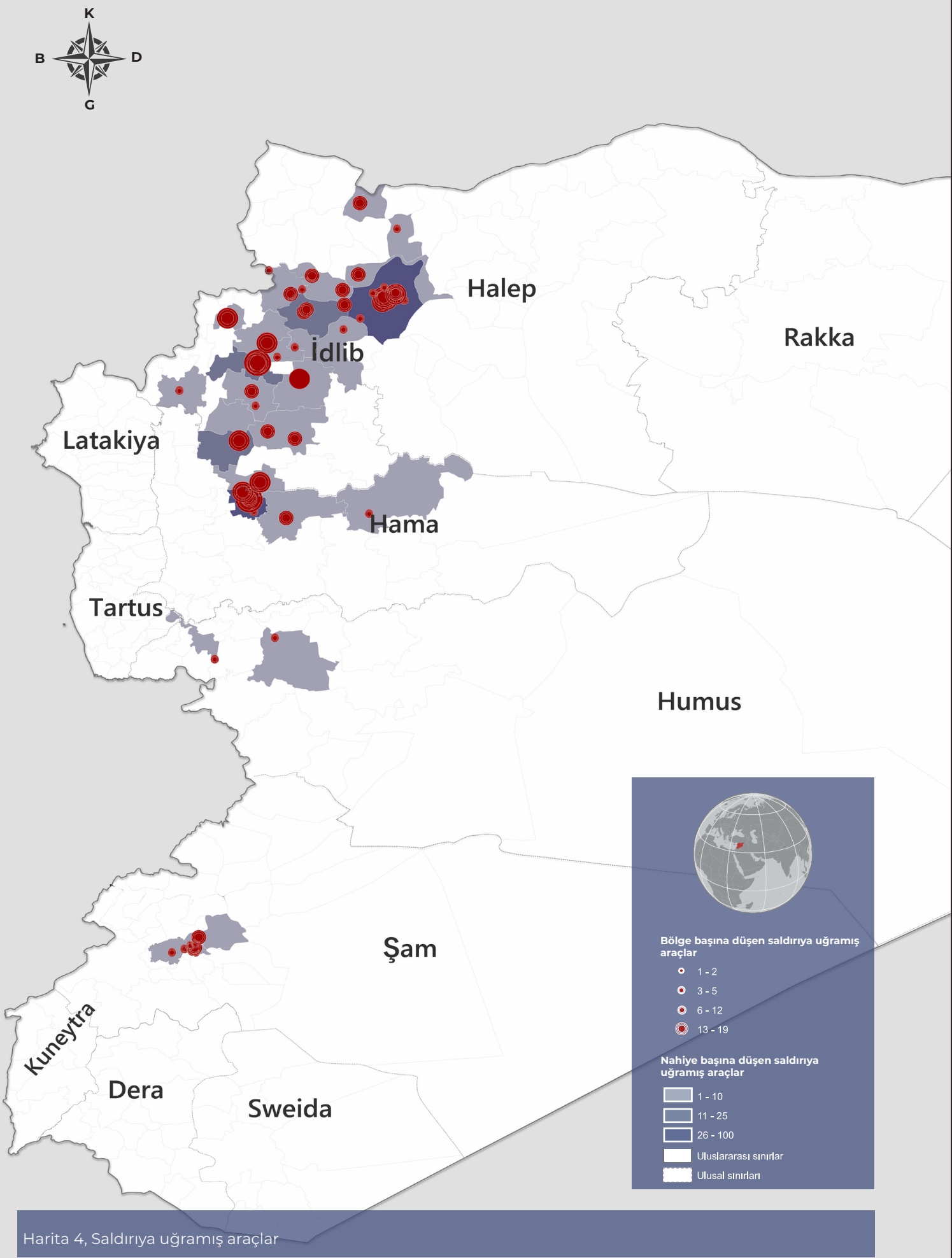

Harita 4, Saldırıya uğramış araçlar

SAMS tarafından toplanan bilgiler, saldırıların hem yaşam hem de sağlık merkezleri üzerindeki mühim etkisini göstermektedir. Yukarıda belirtildiği gibi, koruma altındaki kişilerin uluslararası hukuku ihlal edecek şekilde öldürülmesi, bir savaş suçu olarak cinayet teşkil edebilir. Verilerde belirtildiği üzere öldürülen toplam kişi sayısı **480** kişiydi, bunlardan **200**'ü SAMS tarafından kısmen veya tamamen desteklenen sağlık merkezlerinde gerçekleşen olaylarda öldürüldü. Saldırılarda ölenlerin **123**'ü sağlık çalışanı, **56**'sı çocuk ve en az **18**'i kadındı.

SAMS tarafından belgelenen saldırılar sonucunda yaralanan toplam kişi sayısı **1.268**'dir, bunlardan **752**'si SAMS sağlık merkezlerinde gerçekleşen olaylarda yaralanmıştır. Ayrıca saldırılarda yaralananların **318**'i sağlık çalışanı, **137**'si çocuk ve en az **60**'ı kadındı.

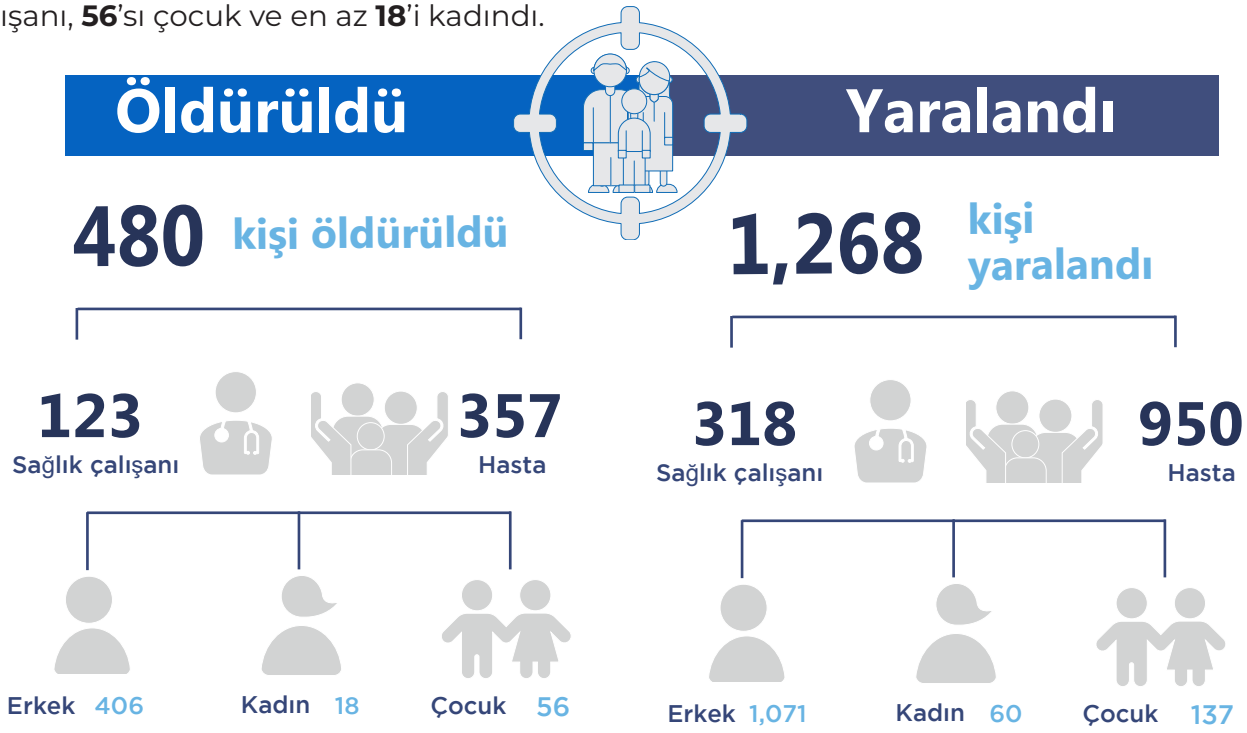

Tablo 10: SAMS veri tabanındaki tüm olaylarda ölen ve yaralananların toplam sayısı

Öldürüldü / Yaralandı	SAMS		Kısmen SAMS		STK		Genel Toplam
	Sağlık hizmeti çalışanı	Hasta	Sağlık hizmeti çalışanı	Hasta	Sağlık hizmeti çalışanı	Hasta	
Toplam öldürülen sayısı	39	133	4	2	82	220	**480**
Öldürülen çocuk sayısı	0	20	0	2	0	34	**56**
Toplam yaralı sayısı	130	539	9	1	179	410	**1,268**
Yaralı çocuk sayısı	0	83	0	3	0	51	**137**

Aşağıdaki tablo, toplam öldürülen kişi, saldırı şekli ve fail olduğu iddia edilenler arasındaki ilişkiyi göstermekte ve saldırılarda öldürülenlerin sayısını, hangi silahları kullandıklarını vurgularken, aynı zamanda bu saldırıyı gerçekleştiren fail olduğu iddia edilen kişiyle de ilişkilendirmektedir.

Yukarıdaki bilgilerin gösterdiği şey, Suriye'deki sağlık merkezlerinin ve sivillerin, ülkedeki sağlık sistemine yönelik saldırılardan ciddi şekilde etkilendiğidir.

Tablo 11: Toplam öldürülen sayısı, saldırı şekli ve iddia edilen failler arasındaki ilişki

Saldırı türü	SH	RH	SGD	SMG	IŞİD	Küresel Koalisyon	Diğer	Belirsiz	Genel toplam
Hava saldırısı	164	153	0	0	0	1	0	0	**318**
Füzeler	37	5	21	1	0	0	0	0	**64**
Varil bombalama	59	0	0	0	0	0	0	0	**59**
EYP	21	0	0	0	1	0	0	4	**26**
Ateş Açma	2	0	0	1	0	0	1	3	**7**
Küme Bombaları	0	6	0	0	0	0	0	0	**6**
Genel toplam	**283**	**164**	**21**	**2**	**1**	**1**	**1**	**7**	**480**

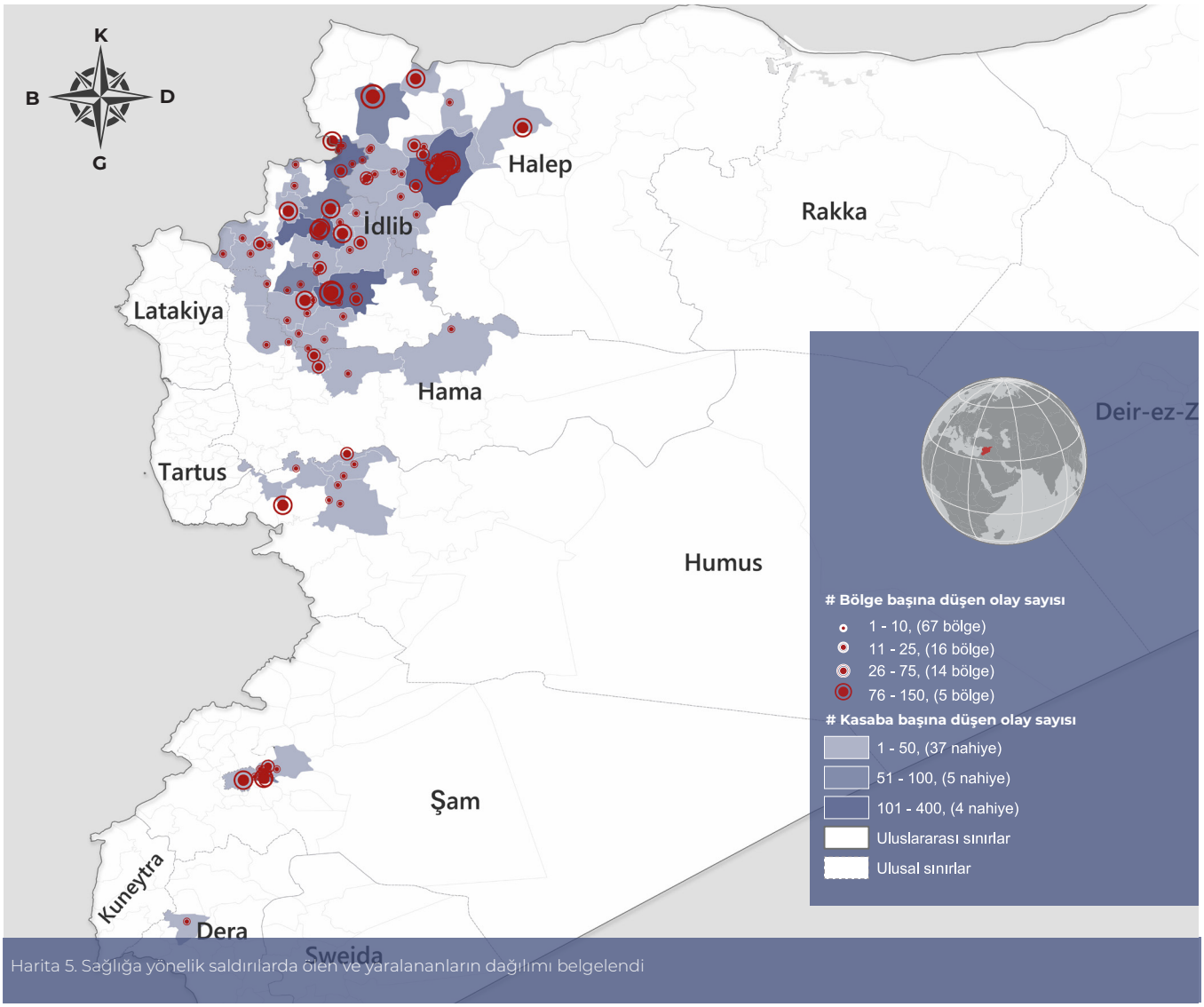

Harita 5. Sağlığa yönelik saldırılarda ölen ve yaralananların dağılımı belgelendi

2. Korunan sağlık merkezleri hakkında bilgi

Sağlık sistemlerinin yukarıda da belirtildiği gibi korunan sağlık merkezleri olarak görülmesi açısından hastaneler gibi tıbbi birimlere kasıtlı saldırılar düzenlemek, askeri hedef olmadıkça uluslararası hukuka göre yasaklanmıştır. Hasta veya yaralı askerlere bakım sağlamak veya tıbbi tesislerdeki sağlık personelinin ve güvenliğin kendi korunmaları için basit silahlar taşıması onları askeri bir hedef haline getirmez. Hastanelerin veya tıbbi kuruluşların, koruma statülerini teyit etmek için yapılarında, SAMS sağlık merkezleri ve kuruluşlarının genel olarak yapmadığı şekilde, yasal olarak ayırt edici bir amblem göstermeleri de zorunlu değildir.

Verilerin toplandığı sağlık sistemleri askeri birlikler olarak kullanılmamış ve açıkça sivillere sağlık ve tıbbi bakım sağlayan kuruluşlar olarak kullanılmıştır. Örneğin, bu sağlık merkezlerinin birçoğu, kurumsal bağışçılar veya Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (OCHA) tarafından işletilen Suriye insani yardım havuzu fonu tarafından desteklenmiştir ve bu da onların askeri olmayan bir oluşum olduğuna dair güçlü bir dayanak sağlar.

Soru, iddia edilen faillerin, sağlık merkezinin korunduğuna dair bilgisinin olup olmadığıdır. İlk olarak, Suriye'de hastanelerin birçok bölgesi gönüllü olarak GPS koordinatlarını "insani yardım için çatışmasızlık" olarak adlandırılan BM tarafından yürütülen bir sistemle paylaştı. Burada BM, hastanelerin gönüllü olarak GPS koordinatlarını Rusya, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri ile paylaşılan bir "koruma listesine" koymak için kaydettirebilecekleri bir insani yardım için çatışma önleme mekanizması işletiyor. Bu, çatışmanın taraflarının onları hedef almaktan kaçınmak için nerede bulunduklarına dair bilgi edinilmesini sağlamak içindir. Rusya bu bilgiyi aldığını kamuya açıklamadı ve ardından Haziran 2020'de mekanizmadan çekildi.[48]Bu da çatışmanın taraflarının uluslararası yükümlülüklerini yerine getirme girişimlerini güvence altına alma girişimlerini baltaladı.

27

Çatışmasız sağlık merkezlerine doğrudan saldırı

22

Doğrudan saldırılardan etkilenen çatışmasız sağlık merkezi

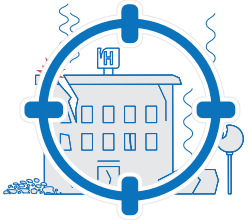

8

Hasarın orta düzeyde olduğu çatışmasız sağlık merkezi

5

Hasarın ciddi olduğu çatışmasız sağlık merkezi

Mart 2018'de SAMS -diğer STK'larla birlikte- Suriye'deki sağlık merkezlerinin koordinatlarını BM OCHA ile paylaşmaya başladı.[49] Mart ayından itibaren kademeli olarak toplam **288** sağlık merkezi sisteme kaydoldu.[50] Çatışmasız sağlık merkezlerine yapılan saldırılara ilişkin SAMS istatistikleri bu noktada oldukça önemli.

SAMS veri tabanı, çatışmasız sağlık merkezlerine gerçekleştirilen **27** doğrudan saldırıyı kaydetti. Bu saldırılar toplam **22** sağlık merkezi etkiledi. Çatışmasız listedeki **5** sağlık merkezi birden fazla doğrudan saldırıya uğradı. İddia edilen faillerin devletler veya müttefikleri olduğu senaryoda, failler bu sağlık merkezlerinin korunduğu bilgisine erişebilirdi.

Çatışmasızlık listesine alındıktan sonra saldırıya uğrayan hastanelere örnek olarak, çatışmasızlıktan bu yana **2** kez doğrudan saldırıya uğrayan Halep vilayetindeki Al Zerbeh Hastanesi ve çatışmasızlıktan bu yana **2** kez doğrudan saldırıya uğrayan İdlib Merkez Hastanesi verilebilir. Bu iki hastane hem merkezi hem de büyük sağlık merkezleridir.

SAMS veri tabanında çatışan olarak kaydedilen ve doğrudan saldırıya uğrayan ağlık merkezlerinin listesi ile yalnızca merkez üzerinde orta veya daha yüksek etkisi olan saldırıları göstermektedir.

Çatışmasız tesisin adı	Doğrudan saldırı sayısı	Çatışmasız tesisin adı	Doğrudan saldırı sayısı
Abzemo Birinci Basamak Sağlık Merkezi	2	Idlib Ulusal Hastanesi Avicenna	1
Al Fardous Hastanesi	1	Kafr Zeita Mağara Hastanesi	1
Al Zerbeh Birinci Basamak Sağlık Merkezi	2	Kafr Zeita Birinci Basamak Sağlık Merkezi	1
Al Atareb Hastanesi	1	Kafr Nabudah Birinci Basamak Sağlık Merkezi	1
Mare Ulusal Hastanesi	2	Kurin Birinci Basamak Sağlık Merkezi	1
Al Nafs Al Motmaena Akıl ve Ruh Sağlığı Merkezi	1	Qah Doğum Hastanesi	1
Şifa Hastanesi	1	Qah Birinci Basamak Sağlık Merkezi	1
Al Zafaranah Hastanesi	2	Al Dana Hastanesi	1
Haritan Birinci Basamak Sağlık Merkezi	1	Sarmin Sağlık Merkezi	1
HazanoBirinci Basamak Sağlık Merkezi	1	Taramla Hastanesi	1
İdlib Ebelik Sağlık Enstitüsü	1	Idlib Merkez Hastanesi	2

Ayrıca aşağıdaki grafikte görüldüğü gibi saldırıya uğrayan **6** sağlık merkezi de çatışmasızlık listesine alınmadan önce ve sonra bu şekildeydi. Bu, açık bir şekilde korunma statüsünün saldırıların devam etmesine engel olmadığını göstermektedir.

Çatışma Önlemeden Önce ve Sonra Hedeflenen Sağlık Merkezleri İçin Doğrudan Olayların Sayısı

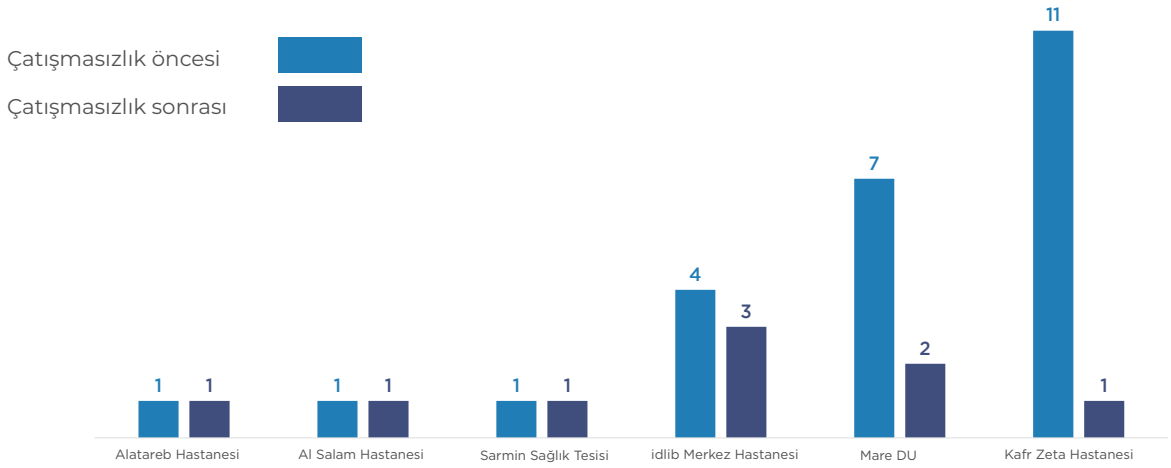

Verilere daha yakından bakıldığında, tekrarlanan dolaylı saldırıların gerçekleştiği **18** sağlık merkezi daha bulunmaktadır. Bu, örneğin, çatışmasızlık listesine eklendikten sonra **2** saldırının gerçekleştiği Al-Zfaranah Hastanesi'ni içeriyordu, bu hastaneye **20** metreden daha yakın olan ve orta düzeyde hasara neden olan saldırılar gerçekleşti. Bu bilgi, failin belirli bir sağlık merkezinin korunduğu bilgisini elde edemeyeceği iddialarını ciddi şekilde baltalamakta ve aynı tesislere karşı tekrarlanan saldırılara bakıldığında, saldırının hedeflenen niteliğini ortaya koymaktadır. Bu sağlık merkezleri için çatışma giderme mekanizması ekstra veya artırılmış koruma sağlamadı. Aslında, diğer raporlar ayrıca, çatışma önleme listesinde olmanın–korunan bir varlık olarak bilinmenin–saldırıları engellemediğini göstermiştir.[51] SAMS'tan alınan bu veriler, durumlarına rağmen çatışmasız sağlık merkezlerinin nasıl korunmadığına dair mevcut diğer bilgileri desteklemektedir. Örneğin, bir Birleşmiş Milletler Genel Merkezi Soruşturma Kurulu, 17 Eylül 2017'den bu yana kuzeybatı Suriye'de meydana gelen ve Birleşmiş Milletler çatışmasızlık listesindeki veya Birleşmiş Milletler tarafından desteklenen sağlık merkezlerinin askeri operasyonlar nedeniyle imha edildiği veya hasar gördüğü bazı olayları araştırmaktadır[52] ve çatışmasız sağlık merkezlerinin nasıl hedef alındığını vurgulayan bir New York Times soruşturması da sürdürülmüştür.[53]

Ayrıca ABD, EPİ sürecinde Suriye'ye sorular kapsamında şunları ifade etti:

> **'STK'lar, ateşkes ihlallerinin ve sağlık merkezlerini ve çalışanlarını etkileyen saldırıların, Suriyeliler için sağlık hizmetlerine erişimde aşırı eşitsizlikler yarattığını ve bunun da COVID-19'un etkisini daha da kötüleştirdiğini bildiriyor. Suriye makamları, daha önce BM çatışma önleme listelerinde yer alan bölgelerin vurulmamasını sağlamak için hangi adımları attı? Rejim, BM liderliğindeki çatışma önleme mekanizmasıyla nasıl işbirliği yapıyor?'[54]**

Ancak Suriye hükümeti bu soruya yanıt vermedi.

Al-Zerbeh BBSM'nin hedef alındıktan sonra imhası. SAMS © 2019, Halep Valiliği

3. Sağlık merkezi hedef alındı mı?

Her durumda, veri tabanındaki herhangi bir olayın UİH'yi ihlal edip etmeyeceğine veya bir savaş suçu veya insanlığa karşı suç teşkil edip etmeyeceğine ilişkin temel hukuki sorulardan bir diğeri, hazırlayıcının sağlık merkezini hedef alma niyetine ilişkindir. Niyeti tam olarak anlamak için her saldırıdan önce bölgedeki savaşın dinamiklerini tam olarak anlamak gerekli olacaktır. Bununla birlikte, verilerdeki bazı kalıplar, fail olduğu iddia edilen kişilerin potansiyel olarak sağlık merkezini kasıtlı olarak hedef aldığını göstermektedir.

Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, olay tanıkları **354** olayın (olayların çoğunluğunun) sağlık sistemine yönelik olduğunu, **264** olayın ise dolaylı olduğunu belirtmiştir.[55]Doğrudan olayların belirli failleri olduğu iddia edilen vakaların **%80**'i, Suriye veya Rusya hükümetleri olduğu iddia edilen faillerdir. **Bu tablo**, hangi olayların doğrudan, saldırının doğrudan sağlık merkezine gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği ,[56] hangi olayların dolaylı olduğu, saldırının sağlık merkezinin çeperlerinde gerçekleştiğini göstermektedir.

Tablo 13: Doğrudan veya dolaylı saldırılar

Saldırı türü	SH	RH	SMG	Diğer	SGD	IŞİD	Küresel Koalisyon	Belirsiz	Genel toplam
Doğrudan	246	38	26	15	1	1	1	26	**354**
Dolaylı	222	19	5	0	4	1	0	13	**264**
Belirsiz	49	7	0	0	0	0	0	0	**56**
Genel toplam	**517**	**64**	**31**	**15**	**5**	**2**	**1**	**39**	**674**

674

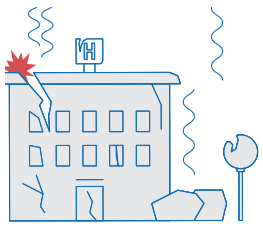

Sağlık merkezlerine saldırı

354

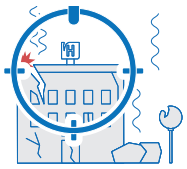

Sağlık merkezlerine doğrudan saldırı

246

SH tarafından doğrudan saldırı

Ayrıca bazı sağlık merkezleri, sağlık merkezi olarak bilinmesine rağmen birden fazla kez saldırıya uğradı. Bu, hedefli bir saldırının niyetini göstermese de sözde faillerin neye saldırdıklarına dair bilgileri hakkında soru işaretleri uyandırıyor ve bu, bir sağlık merkezinin tekrar tekrar dolaylı olarak saldırılması olasılığını azaltıyor.

Tablo 14: Dörtten fazla saldırıya uğrayan sağlık merkezlerinin listesi

Tesis adı	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Genel toplam
El Sakhour Hastanesi	6	13						19
Kafr Zeta İhtisas Hastanesi	8	2	5	3				18
Ömer bin Abdülaziz Hastanesi	2	13						15
Kafr Zeta Hastanesi		3	6	6				15
Mare Hastanesi	1	2	1	2	7	1		14
Al Salam Hastanesi		1	2	2	9			14
İdlib Merkez Hastanesi	6	2	1		3			12
Saraqeb Sağlık Merkezi				1	11			12
Al-Atareb Hastanesi		5			6			11
El Rastan Hastanesi	6	4						10
Al Zerbeh Sağlık Merkezi					7	2		9
Hama Ambulans Sistemi					7	1		8
El-Huda Hastanesi	1	5	1					7
Orient Kafr Nubol Hastanesi	4		2	1				7
El Zaafaranah Hastanesi	3	2		2				7
Usame AL Baroudi Sağlık Merkezi					7			7
El-Zarzour Hastanesi	1	5						6
Al-Rahma Mağarası Hastanesi		2	4					6
El-Hakim Hastanesi		5						5
El Ensar Hastanesi		5						5
El-Kinah Hastanesi		4			1			5
El-İhsan Hastanesi	2	1		2				5
Saraqeb Kan Bankası		3		2				5
Sarmin Sağlık Merkezi	2	1				2		5
Taramala Hastanesi		1		1	3			5
Jabal-Alzavia Mobil Kliniği	2	1			2			5
Al-Abzemo Birinci Basamak Sağlık Merkezi					3	2		5

Bu tablonun da vurguladığı gibi, bazı sağlık merkezleri önemli sayıda saldırıya uğradı. Örneğin, Al-Sakhour Hastanesi iki yıl içinde 19 kez saldırıya uğradı ki bu önemli bir sayı gibi görünüyor ve tüm olayların ikincil hasarın bir parçası olarak gerçekleştiği izlenimini zedeliyor.

Bu, hastaneyle ilgili bağlamsal özelliklerle daha da öne çıkmaktadır. Mesela, Al-Sakhour Hastanesi çatışmadan önce de bilinen bir Kızılhaç sağlık merkeziydi ve daha sonra koruma için yeraltına indi, bu yüzden nispeten çalışır durumda kaldı, ancak saldırıya uğramaya devam etti.[57]

Bu bilgi, uluslararası toplumun Suriye'deki sağlık sistemlerine yönelik saldırıların yalnızca ikincil bir parçası değil, hedef alındığı yönündeki kınamasıyla da destekleniyor. Örneğin, Sağlık Hakları Özel Raportörü daha önce:

> **"...bu olayların savaş suçu teşkil ettiğini ve insanlığa karşı suç teşkil edebileceğini belirterek, sağlık birimlerinin hedef alınmasını ve imha edilmesini kınadı. Tüm tarafları, uluslararası insancıl hukuku tarafından tıbbi birimlere tanınan özel korumaya saygı duymaya çağırdı. Komisyon, hastaneleri, sağlık personelini ve ulaşımı hedef almanın ve tıbbi bakıma erişimin engellenmesinin Suriye'deki savaşın kökleşmiş bir özelliği olmaya devam ettiğini bildirdi. Güvenlik Konseyi, 2139 sayılı kararında, tüm tarafların tıbbi tarafsızlık ilkesine saygı duymasını talep etti."[58]**

SAMS verilerinin dışındaki bazı raporlar, Rus ordusunun, sağlık merkezlerinin askerler tarafından kullanıldığını iddia ederek, bu merkezlere saldırı kasıtlılığını nasıl gösterdiğini veya kabul ettiğini de göstermektedir.[59]

Buna ek olarak, SAMS verileri, aynı sağlık sistemlerine birkaç gün boyunca tekrar tekrar saldırıya uğrayan dört olayı gösterir ve bu, iddia edilen faillerin yaygın ve/veya sistematik saldırılar gerçekleştirdiğini düşündürmektedir. Sağlık sistemime tekrarlanan saldırılar, kasıtlı hedeflemenin bir göstergesi olarak kullanılabilir. Yine, sağlık merkezinin hedef alındığına dair bir kanıt olmasa da sözde hazırlayıcının yasaklı bir varlığa saldırdıkları bilgisini elde etme olasılığının daha yüksek olduğunu, ancak bunu yapmaya devam ettiğini gösteriyor. Tekrarlanan bu olayların tümünde, saldırıları belgeleyen tanıklar, saldırıların 'doğrudan' olduğunu düşündüklerini belirttiler.

Şekil 3, bir savaş stratejisi olarak sağlık merkezlerine yönelik saldırılara ilişkin Suriye ve Rusya Hükümetlerinin önerilen modellerini gösteren bir zaman çizelgesini göstermektedir. Zaman çizelgesi, hükümet birliklerinin farklı alanları ele geçirmesine yol açan dönemde sağlık merkezlerine yönelik saldırıların yoğunlaştığını gösteriyor: bu durumda Halep, Doğu Guta ve Güney İdlib. Müfettişler tarafından daha kapsamlı konum analizi yapılması gerekecektir, ancak sağlık sistemlerine yönelik artan saldırılar genellikle askeri kazanımlardan önce gelmektedir. Zaman çizelgesi ayrıca, ana Güvenlik Kararları kabul edildikten sonra saldırılarda önemli bir azalma olmadığını gösteriyor. Bu, Suriye Arap Cumhuriyeti hakkında Bağımsız Uluslararası Soruşturma Komisyonu tarafından yayınlanan ve sağlık tesislerine yönelik saldırıların Kararın ışığında azalmak yerine "Ekim 2015 itibariyle sıklıkta belirgin bir artış gösterdiğini"[60] belirten bir bildiride yansıtılmaktadır.

Tablo 2'de gösterildiği gibi, fail olduğu iddia edilen kişiler tarafından kullanılan bazı silahların ayrım gözetmeyen silahlar olduğunu da belirtmek önemlidir. Örneğin, olayların **232**'si olayda silah olarak varil bombalarının kullanıldığını göstermiştir.

Bu silahlar kullanıldığında, silahın doğası gereği hedef alınamayan bir sağlık sistemine saldırı niyetinin olduğunu kanıtlamak zor olsa da başka yasal soruları da beraberinde getiriyor. Özellikle, bu tür silahların sahip olabileceği etki nedeniyle, ayrım gözetmeksizin bombalamanın başlı başına bir UİH ihlali olduğunu belirtmek hayati önem taşımaktadır.[61]

Uluslararası ceza hukuku kapsamında, bu tür silahlar, korunan varlıklar doğrudan hedef alınmasa bile sivillere karşı doğrudan bir saldırı olarak da görülebilir.[62]

Şekil 3, 2015-2021 Yılları Toplamı Olay Sayısı

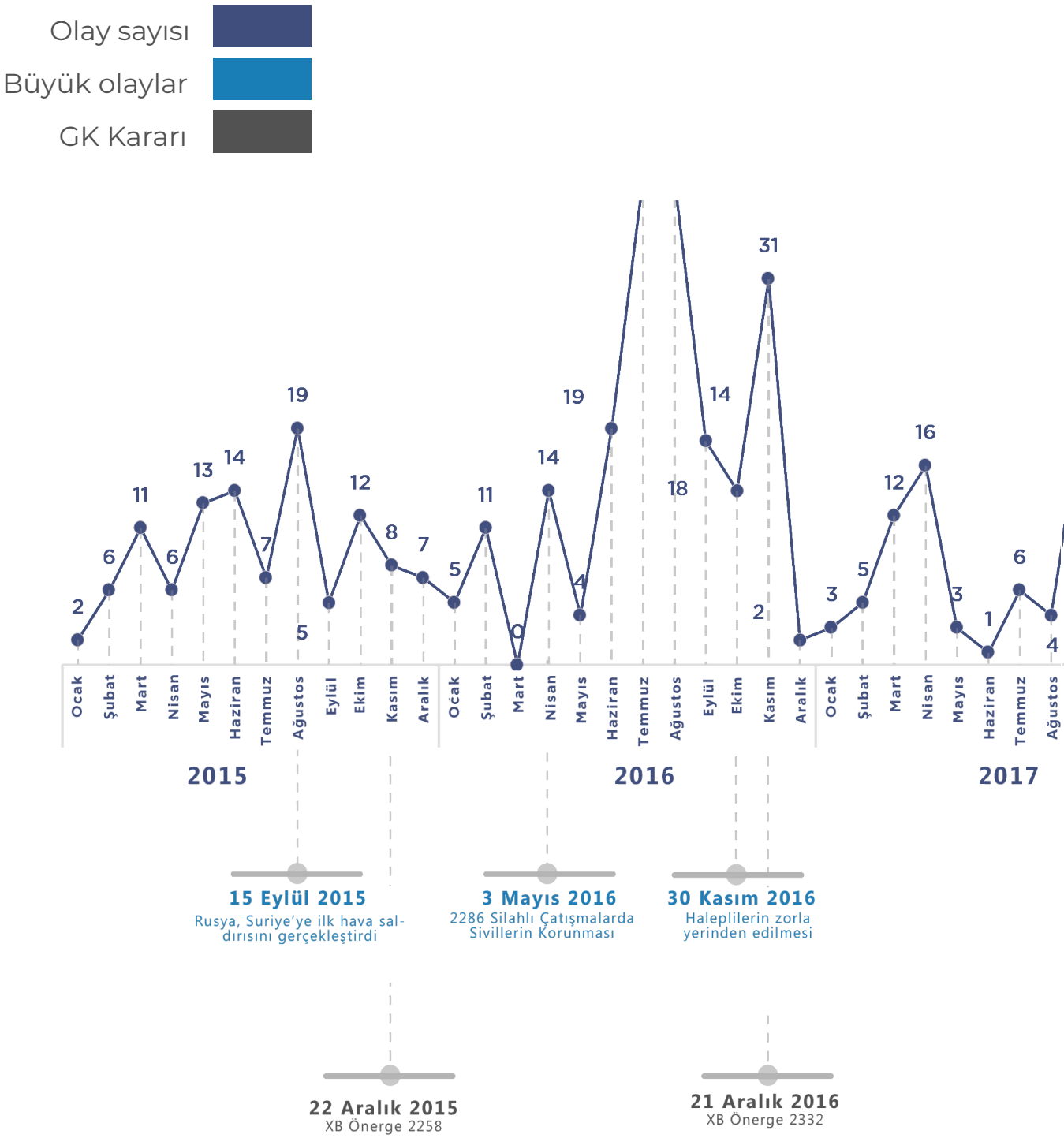

674

2015-2021 yılları arasındaki toplam olay

3 May 2016

BMGKK 2286'nın Kabulü, uluslararası insani hukuk kapsamında, silahlı çatışma durumlarında, tıbbi personel ve münhasıran tıbbi görevlerle uğraşan insani yardım personeline, bunların ulaşım araçlarına ve teçhizatına ve hastanelere saygı gösterilmesine ve korunmasına yönelik belirli yükümlülüklerin daha ileri düzeyde olması gerektiğini ve saldırıya uğramaması gereken diğer tıbbi tesisleri hatırlattı.

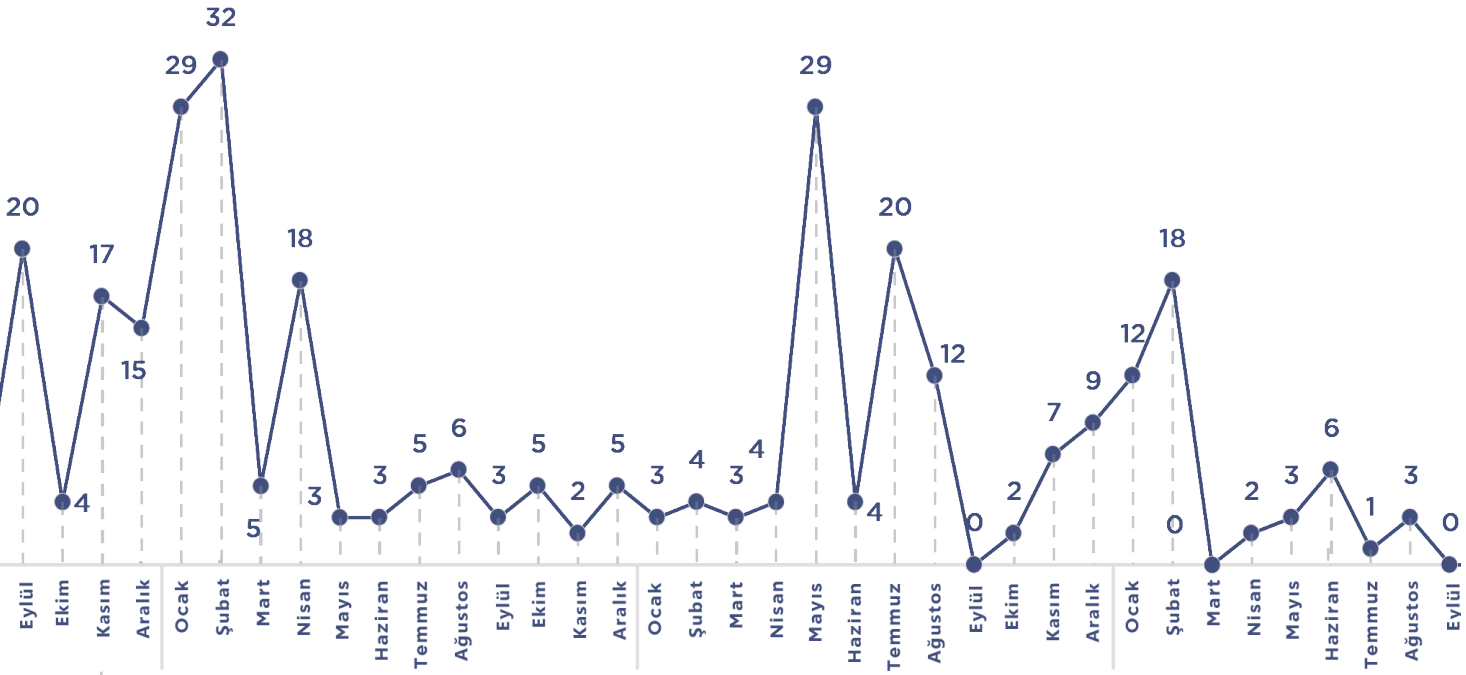

15 Ocak 2018
Rusya, Suriye'ye ilk hava saldırısını gerçekleştirdi

29 Mart 2018
İnsani çatışma önleme sistemi

19 Aralık 2017
XB Önerge 2393

13 Aralık 2018
XB Önerge 2449

30 Nisan 2019
İdlib 1. Taarruz

19 Aralık 2019
İdlib 2. Taarruz

10 Temmuz 2020
XB Önerge 2533

Örneğin, varil bombaları, çatışmanın taraflarının her zaman siviller ve askerler arasında ayrım yapması gerektiğini ve saldırıların yalnızca savaşçılara yönelik olabileceğini öngören UİH'deki ayrım ilkesini ihlal edecek şekilde kullanılmaktadır.

SAMS verilerinde belgelenen bu ayrımı gözetmeyen saldırılar, Bağımsız Uluslararası Soruşturma Komisyonu'nun Suriye Arap Cumhuriyeti hakkındaki 2021 Raporunun bulgularını vurgulamaktadır:

"

...Komisyonun, hükümet yanlısı güçlerin hastaneler ve okullar da dahil olmak üzere sivil altyapıya zarar veren ayrım gözetmeyen saldırıların başlatılmasında ayrım ilkesini göz ardı ederek uluslararası insancıl hukukunu ihlal ettiğine inanmak için makul gerekçeleri vardır."[63]

Harita 6: Yıllar içinde sağlık sistemlerine yönelik saldırıların yoğunluğu, 2019 yılının ilk ayına kadar yüksek düzeyde devam eden ve sonrasında düşmeye başlayan saldırıların dağılımı, Aralık 2016'da Doğu Halep'in hükümet güçleri tarafından kontrol alanlarının ele geçirilmesinden sonra Halep'e yönelik saldırılar azaldı, Nisan 2018'de hükümet güçleri tarafından alındıktan sonra Doğu Guta'daki olayların olmaması için de aynı şey geçerli.

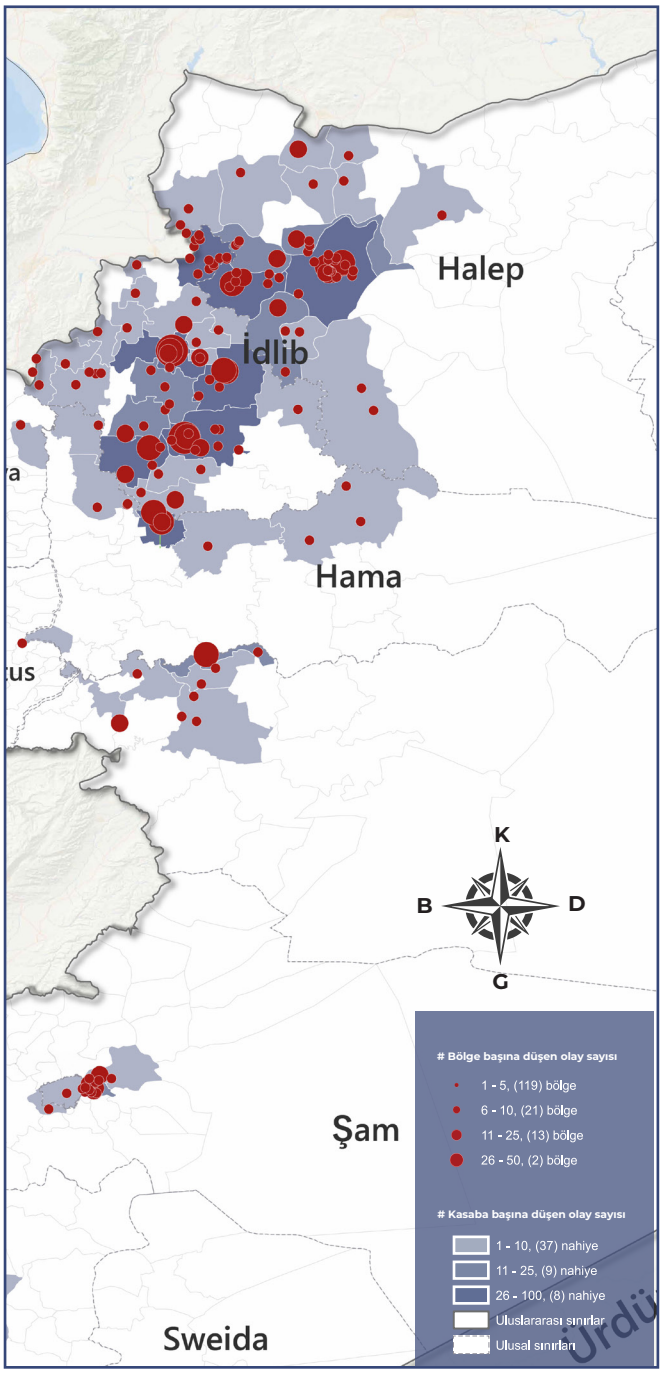

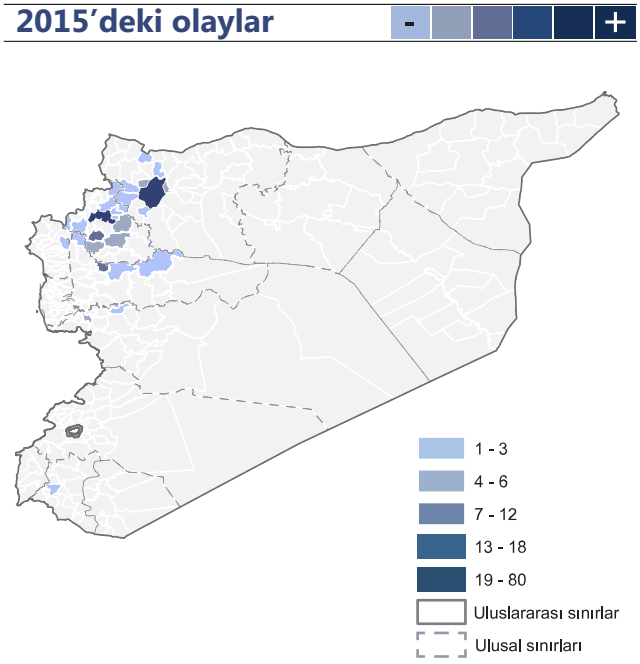

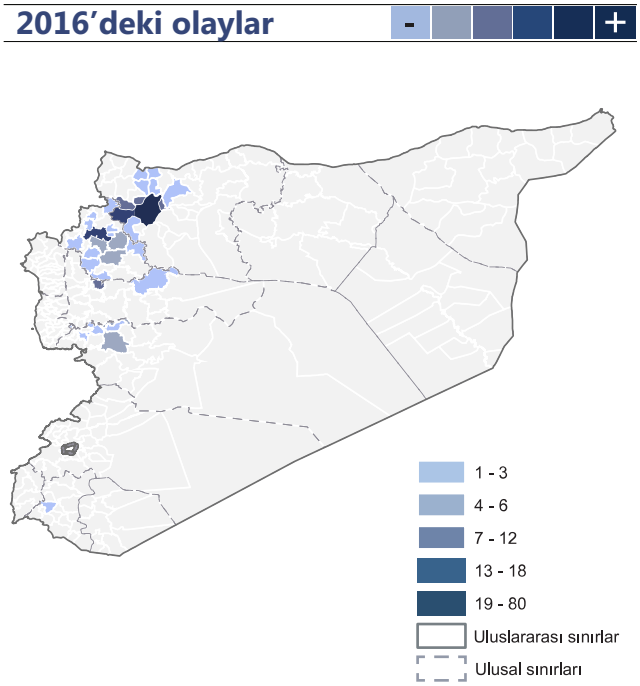

2017'deki olaylar

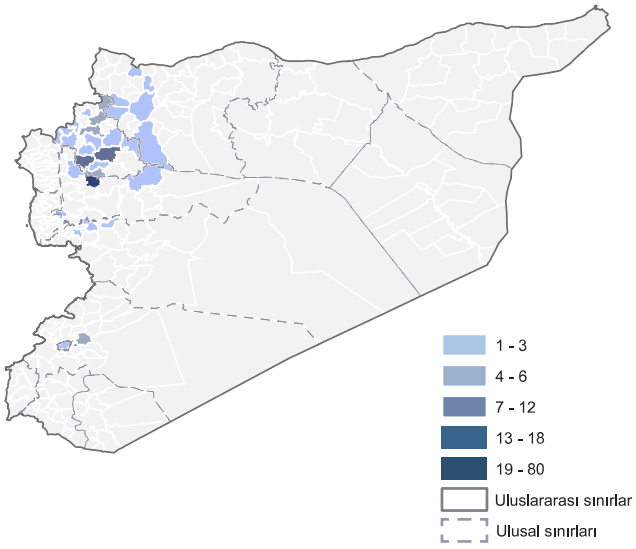

2018'deki olaylar

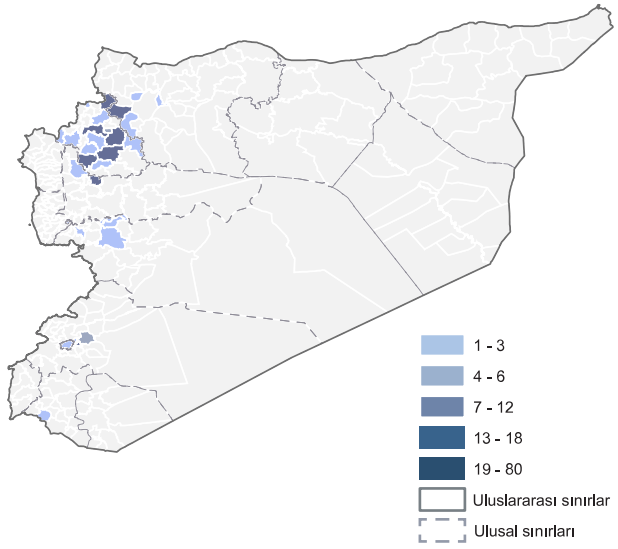

2019'deki olaylar

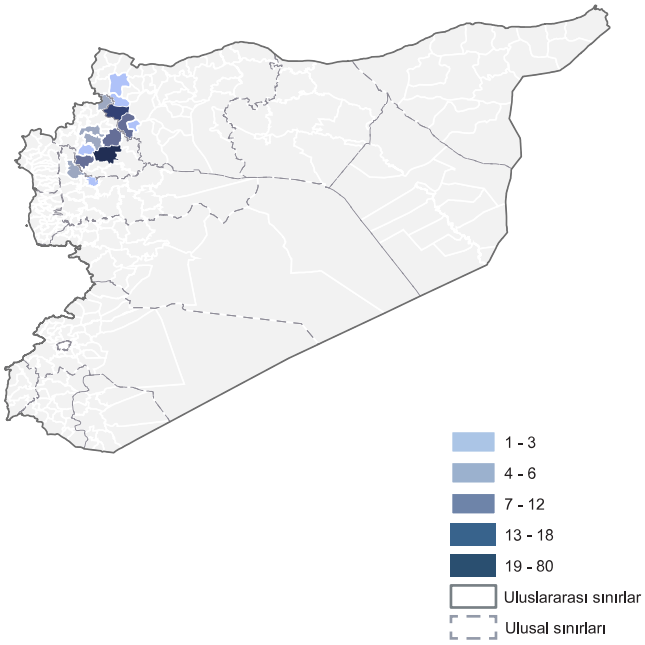

2020'deki olaylar

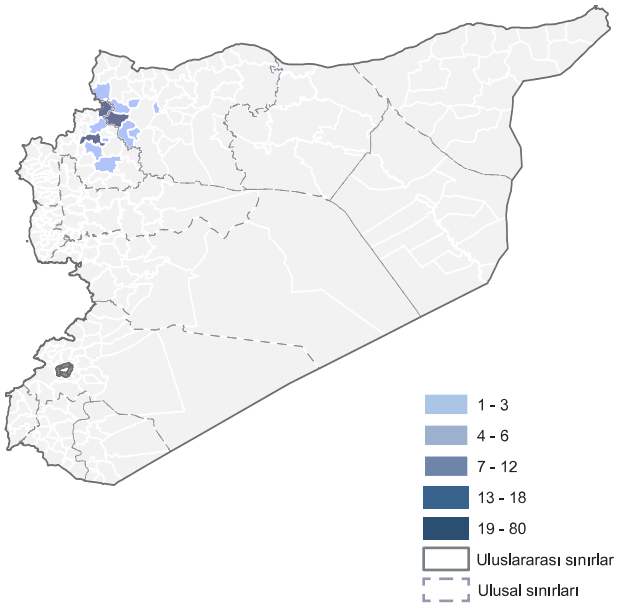

2021'deki olaylar

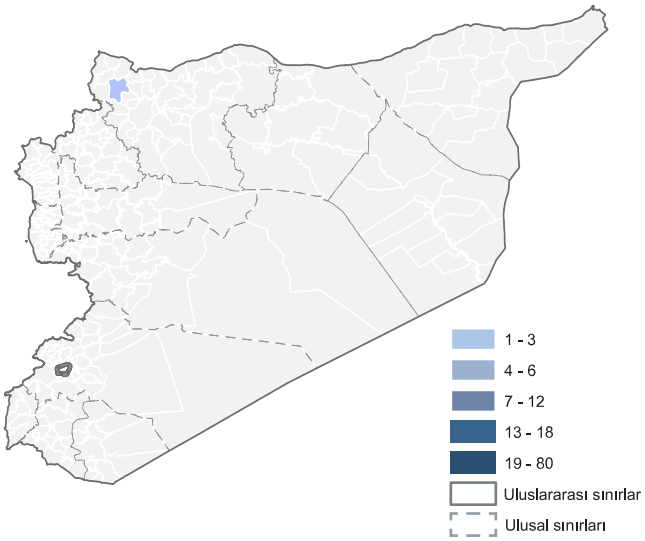

70%

2015-2021
yılları arasında bildirilen olayların çoğu İdlib'de yaşandı.

29%
Olayların 2016'da oldu

6. Sağlık merkezlerinin kullanımı

Aşağıda açıklandığı üzere, Suriye Hükümeti, saldırıda bulundukları sağlık kurumlarının aslında askeri amaçlar için kullanıldığını belirttiği bildirmektedir. Temmuz 2019'da Evrensel Periyodik İncelemeler (EPİ) kapsamındaki son turdan önce şu açıklamayı yaptılar:

"İdlib Valiliğindeki [tüm] sağlık kurumlarının terör örgütleri tarafından istila edildiğini, artık asıl amacına hizmet etmediklerini ve bu nedenle bu kurumların uluslararası insancıl hukukuna göre artık hastane, sağlık merkezi ve hatta sivil obje olarak dahi kabul edilemeyeceğini ve silahlı terör grupları tarafından askeri karakollara, hapishanelere, silah depolarına, silah ve patlayıcı imalat atölyelerine, şeriat mahkemelerine ve yerleşim bölgelerinde ve güvenli alanlarda top mermisi ve roket fırlatmak için fırlatma rampalarına dönüştürülmüştür." [65]

SAMS'ın kendi verileri de dahil olmak üzere hiçbir yerde sağlık kurumlarının sağlık hizmeti ve tedavi sunması haricinde, amacının dışında kullanıldığına dair herhangi bir kanıt bulunmamaktadır. Ve belirtmek gerekir ki, SAMS sistemlerin üstlendiği tıbbi vaka yükü hakkında oldukça önemli bilgilere sahiptir.

Örneğin **Tablo 16**, Suriye Hükümeti tarafından saldırıya uğramadan bir ay önce iki hastanenin (Al Salam Hastanesi ve Mare Ulusal Hastanesi) iyi kaydedilmiş vaka yükünü izlemektedir. Bu detaylı bilgilerin hepsi tesislerin nasıl kullanıldığına dair doğası hakkında SAMS tarafından onaylanan ayrıntılı bilgiler, sağlık merkezinin nasıl kullanıldığını da gösterir. Her bir sağlık merkezi doğası ile ilgili SAMS'ın sağlanan bu detaylı bilgiler, bu merkezlerin nasıl kullanıldığına dair göstergeler olarak değerlendirilebilir. Buna ek olarak, SAMS tarafından derlenen çok sayıda fotoğraf ve video, sağlık merkezlerinin tıbbi amaçlarla kullanıldığını desteklemektedir. Elbette her bir vaka özel olarak incelenmelidir, ancak video ve fotoğraflar sağlık hizmeti sunma ve kolaylaştırma amaçlı olarak tedavi odaları ve ekipmanlar göstermektedir.
Suriye yönetimi, Birleşmiş Milletler'e "hizmet dışı bırakılan ve teröristler tarafından kullanılan ve bu nedenle artık eski statülerine sahip olmayan sağlık merkezleri hakkında bilgi verdiklerini" belirtmiştir.[64]

Ne var ki, bu iddiaları doğrulamada önemli bir adım olabilecek ve iddiaları destekleyecek hiçbir bilgi halen kamuoyuna açıklanmamış değildir.

Tablo 16: Al Salam ve Mare Ulusal Hastanesi Vaka Yükü

Rapor Tarihi	Program	Kurum	Toplam başvuru	18> Erkek	18> Kadın	18< Erkek	18< Kadın
17 Aralık	UNICEF- PD04	Al-Salam Hastanesi	7.959	2.132	2.414	112	3.301
18 Ocak	UNICEF- PD04	Mare Ulusal Hastanesi	4.648	959	499	2.087	1.103
18 Mart	UNICEF- PD04	Mare Ulusal Hastanesi	7.168	1.443	812	3.105	1.808

Kafr Zeta Hastanesi'nde bir ameliyathane

Çatışmadan arındırılmış İdlib Merkez Hastanesinde Acil Servis

Çatışmadan arındırılmış İdlib Merkez Hastanesi'nde yatan hasta

Çatışmadan arındırılmış Al-Atareb Hastanesi'de acil servis

Al-Salam Hastanesi'nde NICU

Çatışmadan arındırılmış İdlib Merkez Hastanesinde ayakta hasta konsültasyonu

Çatışmanın çözüldüğü Mare Ulusal Hastanesi'ndeki acil serviste entübasyon prosedürü

Al-Salam çatışmasız Hastanesi'nde pediatrik yatan hasta bakımı

5. Gelişmiş uyarı

Varsayımsal olarak konuşursak, bir kuruluş askeri amaçlarla kullanıldığı için koruma statüsünü kaybetmiş ve bu nedenle meşru bir askeri hedef haline gelse bile, UİH kapsamında failler üzerinde hala yükümlülükler vardır. Saldırganın, bir saldırıdan önce makul bir süre içinde, varlığın askeri alan işlevini durdurması ve bir saldırının gerçekleşeceği konusunda onları uyarması için bir haber göndermesi gerekir. Bunun gerekli olmadığı tek zaman, sağlık merkezine yakın bir saldırı başlatması gibi acil askeri müdahalenin gerekli olduğu durumlardır.[66] SAMS verileri, hiçbir olayda sağlık merkezine bir saldırı öncesinde erken uyarı verilmediğini göstermektedir. Sağlık merkezine doğrudan bir saldırı durumunda bile.

Ayrıca, tüm saldırılar, saldırıda ayrım, orantılılık ve önlem ilkelerine uygun olmalıdır.[67] Örneğin, ikincil hasar sınırlı olmalı ve saldırı tehditle orantılı olmalıdır. Saldırılar sırasında sağlık sistemlerine verilen altyapı hasarına ilişkin SAMS verileri, saldırıların **%61**'inden fazlasının sağlık sistemlerinin kısmen hasar görmesiyle sonuçlandığını ve vakaların **%6**'sından fazlasının (toplam **31**'i) sağlık sisteminin tamamen hasar görmesiyle veya tamamen yol edilmesiyle sonuçlandığını gösteriyor.

Çoğu zaman, bir olaydan sonra tesisler çalışır durumda kalsa bile, artık tam kapasiteyle çalışamazlar. Örneğin, Al-Mara ilçesinde bulunan Al-Salam hastanesinde, Aralık 2017 ayında toplam **7.959** muayene yapıldı. 3 Ocak 2018'de hastaneye havadan füze saldırısı yapıldı. Saldırı sonrası Ocak ayında hastanede sadece **465** muayene gerçekleştirildi, kapasitedeki azalmanın ne kadar önemli olduğu böylece vurgulanmış oldu.

Şekil 3: Sağlık merkezleri üzerindeki etki

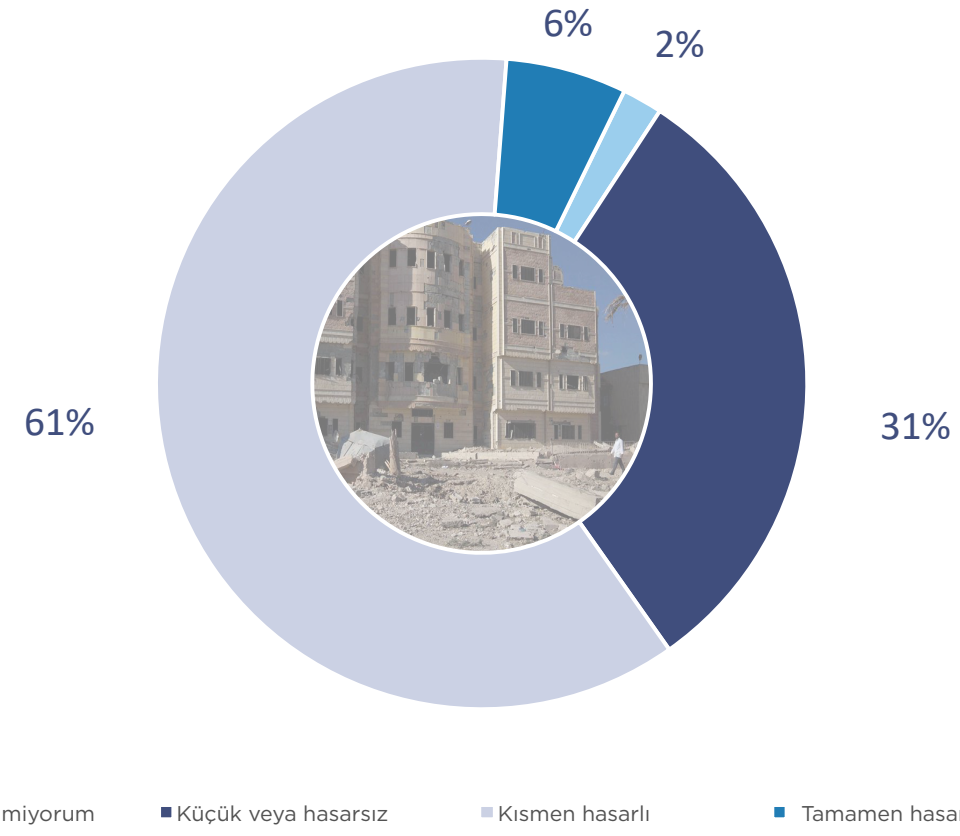

“Suriye genelinde çok sayıda tıbbi birim hasar görüyor ve yok ediliyor, bu korkunç çatışmanın iğrenç bir özelliği haline gelen şeyi ortaya koyuyor (...). Saldırıya uğrayan bu tür sağlık merkezlerinin çok sayıda olması ve bazı olaylarla ilgili bilgiler, bazı hastanelerin ve diğer sağlık merkezlerinin doğrudan hedef alınmış olabileceğini düşündürmektedir (...) Bu olaylar hem insanlığa karşı suç hem de savaş suçu teşkil edebilir, ayrıca sağlık hakkının ihlalidir ve sorumluları adalete teslim edilmelidir”[68]

Dainius Puras
BM Sağlık Hakkı Özel Raportörü

Çocuk doktorunun stetoskopu ve Şifa Hastanesi'ndeki hasta muayene kliniğinde hasar. SAMS © 2017, Halep valiliği, Afrin ilçesi

SURİYE HÜKÜMETİ EPİ SÜRECİ

Çatışmada yer alan ana Devlet ve müttefikleriyle birlikte saldırıların asıl faili olduğu iddiasıyla, Suriye Hükümeti'nin sağlık merkezlerine yönelik saldırılarda UİH'yi ihlal ettiği iddialarına verdiği yanıtları not etmek önemlidir.

2021'de, Evrensel Periyodik İnceleme (EPİ)[70]sürecinin bir parçası olarak, birçok devlet Suriye'ye sağlık sistemlerine yönelik saldırıları durdurması için tavsiyelerde bulundu. Bu önerilere iki örnek aşağıdaki gibidir:

- Almanya tarafından yapılmıştır: "Uluslararası insancıl hukuka uyun ve müttefikleri tarafından yerleşim bölgelerine, hastanelere ve diğer tüm sivil hedeflere yönelik yapılanlar da dahil olmak üzere tüm ayrımcı saldırıları derhal ve tamamen durdurun"

- Türkiye Yaptı: "Sağlık tesislerini ve sivil altyapıyı hedef almayı bırakın "[71]

Ocak 2022'de, Dışişleri Bakan Yardımcısı tarafından temsil edilen Suriye hükümeti, hükümet tarafından gerçekleştirilen sağlık tesislerine yönelik ayrımcı saldırılara ilişkin bu çeşitli EPİ tavsiyelerine yanıt verdi. Çeşitli açıklamalar ve yanıtlar arasında şunlar yer aldı:

- "Sivilleri daha iyi korumak için Suriye Arap Ordusu her türlü sağlık merkezi güvence altına almak için çalışıyor. Hastaneleri ve klinikleri koruyor ve ambulansların geçmesini sağlamak için onlara giden yolları koruyor" dedi.

"Ordunun terör kontrolü altındaki bölgelerdeki sağlık birimlerini hedef aldığı iddiası tamamen gerçek dışıdır ve siyasileştirilmiş uluslararası raporların derlenmesinde temel olarak kullanılan yanlış bilgi kaynaklarına dayanmaktadır. Teröristler, belirli tıbbi birimleri ve tesisleri saldırılarını başlatacakları üslere dönüştürdüler. Birimler ayrıca teröristler tarafından hapishaneler, silah depoları, silah ve patlayıcı imalat atölyeleri ve roket ve füze fırlatma platformları olarak kullanılmıştır. Böylece, artık tıbbi birlikler olarak kullanılmazlar, ancak-yapıları, konumları, amaçları ve kullanımları gereği-askeri harekata etkili ve doğrudan katkıda bulunur hale geldiler ve bu nedenle onları devre dışı bırakmak askeri bir avantaj elde etmektir. Bu, 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Protokol I'in 52 (2) maddesi kapsamında onaylanmıştır. Ayrıca, hükümet, Birleşmiş Milletleri hizmet dışı bırakılan ve teröristler tarafından işgal edilen sağlık merkezleri hakkında bilgilendirmiştir ve bu nedenle artık eski statülerinden yararlanamazlar."[69]

Cenevre'deki BM İnsan Hakları Konseyi toplantısı Kaynak: Jean-Marc Ferré

Bu yanıt, Suriye hükümetinin uyması gereken uluslararası yükümlülükler konusunda tam bir anlayışa sahip olduğunu açıkça ortaya koyuyor. Suriye hükümeti gerekçesinde, sağlık merkezlerine yönelik saldırılarda hiçbir uluslararası yasal yükümlülüğün ihlal edilmediğini ve tesislerin aslında askeri oluşumlar olduğu için koruma haklarını kaybettiğini iddia etmektedir.

Suriye Hükümeti'nin sağlık merkezlerine (özellikle çatışmasız statüdeki merkezlere) yönelik saldırılarına ilişkin bu raporda sunulan istatistiklere dayanarak, EPİ ile ilişkisinde ana fail olduğu iddia edilen kurum, saldırdığı tüm sağlık merkezlerinin aslında askeri birimler olarak kullanıldığını iddia etmeye devam ediyor. Bu rol hem bu iddianın geçersizliğini hem de BM'nin çatışma önleme mekanizmasının altını oyduğunu gösteriyor. Rusya'nın Suriye Hükümeti'ne askeri müdahalede bulunması, Ukrayna'da sağlığa yönelik saldırılara tanık olurken, akla birkaç paralellik getiriyor. Şimdi Rus hükümetinin Ukrayna'da sağlık merkezlerine yönelik saldırı iddiaları için benzer gerekçeler kullandığını görüyoruz. Örneğin Mariupol şehrinde bir çocuk hastanesi ve doğumevinin bombalandığı ve **17** kişinin yaralandığı bildirildi.[72] İngiltere'deki Rusya Büyükelçiliği'nin resmi twitter hesabı, hastanenin "Ukrayna silahlı kuvvetleri ve neo-Nazi Azvov Taburu olan radikaller tarafından kullanıldığını" ileri sürmüştür. [73]

"Hiç bir hastaneye saldırı yaşamamışsanız, hayal etmeniz imkansız. İşlerimizi yapmak için zaten yeterli ilaç veya ekipman olmadan stresli bir durumda çalışıyoruz. Ve sonra saldırıya uğruyoruz. Saldırı sırasında meydana gelen korku, hemen sonrasındaki korku ve kaos. Can kaybı, yaralanmalar, hasar, yıkım, tüm toplum için güvenli olması gereken bir alanın kaybı. İnsanları daha iyi hale getirmek için orada olduğumuza odaklanamama. İnsanda hiç gitmeyeceğini düşündüğüm bir ağırlık bırakıyor."

Munther
SAMS personeli ile röportaj

Fotoğraf: Al Şifa Hastanesi'ndeki ambulans departmanının hedef alınması sırasında ölen bir hastanın tekerlekli sandalyesi. SAMS © 2017, Halep Governorate, Afrin bölgesi

SONUÇ

Sağlık merkezlerine yönelik saldırılar, Suriye'deki savaşın en belirgin özelliklerinden biri olmuştur. Uzmanlar, saldırıların "sistematik ve kasıtlı olarak" gerçekleştirildiğini kaydetmiştir.[74] SAMS, sağlık sistemlerine yönelik saldırılara ilişkin medya kuruluşları ve mağdurlar tarafından çoksayıda kınamanın[75] güçlendirilebileceğine ve hesap verebilirliğe yönelik adımları teşvik etmek için yasal bağlamda neler olup bittiğine bakılarak desteklenebileceğine inanıyor.

Yıllar boyunca sağlık sistemine yönelik saldırıların hesap verebilirliğine yönelik adımlar atılmıştır. Örneğin, BM Güvenlik Konseyi üyelerinden gelen taleplere yanıt olarak Genel Sekreter, Suriye'nin kuzeybatısında Eylül 2019 ile Nisan 2020 arasında meydana gelen çeşitli olayları inceleyen bir dahili BM Soruşturma Kurulu (BoI) kurmuştur[76] . Ancak, analizleri sorumlu tarafları belirlememiş ve araştırdığı saldırıların sayısı açısından kapsamı sınırlı kalmıştır. BM güvenlik konseyi kararları gibi diğer girişimler de istenilen etkiyi yaratmamış görünüyor. Aslında, **Tablo 12**'deki zaman çizelgesinin gösterdiği gibi, **2286** sayılı Kararın geçilmesinden sonra olaylarda bir azalma da olmadı.

Cezasızlıkla mücadele etmek veya bu tür saldırılara maruz kalan topluluklara etkili çözümler sunmak için yeterince etkin çabalar olmamasına rağmen, son on yılda, saldırıların sistematik doğasının uluslararası olarak tanınması ve kınanması arttı ve bir yandan da Suriye'de sağlık sistemlerine yönelik yıkım arttı. Yine de endişe verici bir şekilde, diğer bağlamlarda da insani yardım ilke ve yükümlülüklere karşı aynı kayıtsızlığa tanık olmaya başlıyoruz. Ukrayna şimdi Rusya'yı saldırılarının bir parçası olarak Ukrayna'daki sağlık merkezlerine saldırdığı için kınıyor.

SAMS tarafından toplanan bu veriler, diğer girişimler tarafından toplanan verilerle birlikte, dünya, failler tarafından bu tür saldırıların yükselen artışına tanık olmaya ve bu amaçla dış politika değişikliğini savunmaya devam etmeden önce faillerin uluslararası insancıl hukukuku ihlallerinden sorumlu tutulması gerektiğini anlamak için aktif olarak kullanılmalıdır. Sonuç olarak, bu verilerde gösterilen sağlık sistemlerine yönelik sayısız saldırı, Suriye'deki geçiş dönemi adaleti tartışmalarının önemli odak noktalarından biri olmalıdır. "Askeri hedefler olmamak kaydıyla, hastanelere veya hasta ve yaralıların toplandığı yerlere... kasıtlı olarak saldırı düzenleme" savaş suçu, daha fazla araştırılmalı, soruşturulmalı ve hesap verebilirlik mekanizmalarında öne çıkmalıdır.

Nawa Hastanesi'nin enkazının ortasında doktor. SAMS © 2015, Daraa valiliği

TERMİNOLOJİ

Sağlık Sistemi	“Sağlık sistemi, bireylere sağlık hizmeti sunmada yer alan kurum, kişi ve kaynakları ifade eder” Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü
Saldırı	“Acil durumlarda tedavi edici ve/veya koruyucu sağlık hizmetlerinin mevcudiyetini, erişimini ve sunumunu engelleyen herhangi bir sözlü veya fiziksel şiddet veya engelleme veya şiddet tehdidi olarak sağlık hizmetlerine saldırıdır. Saldırı türleri bağlamlara göre değişir ve ağır silahlarla yapılan şiddetten psikososyal tehditlere ve yıldırmaya kadar değişebilir.” Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü Roma Statüsü’nün 8. Maddesinde yer alan ‘saldırı’ terimi ile ‘yıkım’ veya ‘el koyma’ terimleri arasındaki ayrım açıktır. Ancak, bu raporun kapsamı için ‘saldırı’ terimi diğerlerinin yerine de kullanılmaktadır.
Hesap verebilirlik	“Bireylerin ve toplulukların haklarını sahiplendikleri ve devletlerin asli yükümlülük sahipleri olarak uluslararası ve ulusal yükümlülüklerine saygı duymalarını, korumalarını ve yerine getirmelerini sağlamanın araçları” Kaynak: İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi
Uluslararası İnsani Yardım Hukuku	“Uluslararası insancıl hukuku, uluslararası hukukun bir parçasıdır ve insani yardım gereği silahlı çatışmaların etkilerini sınırlamayı amaçlayan bir kurallar bütünüdür. Çatışmalara katılmayan veya artık katılmayan kişileri korur ve savaş araç ve yöntemlerini kısıtlar. Uluslararası insancıl hukuku, savaş hukuku veya silahlı çatışma hukuku olarak da bilinir.” Kaynak: Uluslararası Kızılhaç Komitesi
Sağlık Çalışanı	“Sürekli veya geçici bir süre için tıbbi amaçlarla, yani yaralı, hasta ve kazazedelerin aranması, toplanması, nakliyesi, teşhisi veya tedavisi ve/veya hastalıkların önlenmesi veya tıbbi amaçlı birimlerin idaresi veya işletilmesi için münhasıran görevlendirilen kişilerdir.” Kaynak: Uluslararası Kızılhaç Komitesi Bu raporun amaçları doğrultusunda, sağlık çalışanı askeri personel değil, sivil personel anlamına gelir. Zaman zaman, veri analizi sırasında sağlık çalışanı ve siviller arasında bir ayrım yapılır. Bu, sağlık çalışanı olanlarla olmayanlar arasında ayrım yapmaktır. Bununla birlikte, yasal analiz bağlamında, hepsi uluslararası hukuka göre silahlı kuvvetlere üye olmayan kişiler olarak sivil olarak kabul edilmektedir.
Failler	SAMS verileri, her olayın failinin kim olduğunu gösteren önemli bilgiler içerse de her saldırı için farklı ayrıntı düzeyleri mevcuttur. Bu nedenle, bu rapordaki her olay için bu kimliklerin delil değerini değerlendirmek yerine, her olayın daha fazla araştırılması gereken bir “iddia edilen” faili olduğu kabul edilecektir.
BM Güvenlik Konseyi 2139 Kararı	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı 2139, 22 Şubat 2014 tarihinde Konsey’in oybirliğiyle kabul edildi. Bu karar, Suriye İhtilafındaki tüm tarafları insani yardıma serbest erişime izin vermeye çağırıyor.

Güvenlik Konseyi (2016) 2286 Kararı	Güvenlik Konseyi Kararı 2286, Tıbbi Tesislere ve Çatışma Durumlarındaki Personele Yönelik Saldırıları Şiddetle Kınadı. 80 devlet tarafından desteklenen 2286 sayılı Karar, devletlerin bu tür saldırıları azaltmak için atması gereken adımları içeriyordu.
Evrensel Periyodik İnceleme (EPİ)	Evrensel Periyodik İnceleme (EPİ), İnsan Hakları Konseyi'nin (İHK) 193 Birleşmiş Milletler (BM) Üye Devletlerinin her biri temelinde insan hakları durumunu iyileştirmeyi amaçlayan benzersiz bir mekanizmadır. Bu mekanizma kapsamında, tüm ülkelerin insan hakları açısından durumu BM Üye Devletleri her 5 yılda bir gözden geçirilir.
UTBM	Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Suriye'de işlenen uluslararası suçlara ilişkin bilgi ve kanıtları toplayacak ve analiz edecek Uluslararası, Tarafsız ve Bağımsız Mekanizmayı (UTBM) kuran 248/71 sayılı kararı kabul etti, ki bu kararla gelecekte bu suçlar üzerinde yargı yetkisine sahip olabilsin.
İHD	İnsan Hakları için Doktorlar, bu suçlara dikkat çekmek ve failleri sorumlu tutmak için kanıtları güvence altına alma çabasının bir parçası olarak 2011'den beri sağlık merkezlerine yönelik saldırıları ve sağlık çalışanlarının öldürülmesini belgeledikleri Suriye'ye odaklanan bir inisiyatife sahiptir.
BBSM	Birinci Basamak Sağlık Merkezi
SH	Suriye Hükümeti
RH	Rusya Hükümeti
SMG	Silahlı Muhalif Gruplar
SDG	Suriye Demokratik Güçleri
IŞİD	Irak ve Şam İslam Devleti

SON NOTLAR

1 Several reports have presented this issue with differing perspectives. Examples include; IRC, A Decade of Destruction, 2021, access at https://storymaps.arcgis.com/stories/b0d1b04527094 1f6934f1c14059abb17 and Physicians for Human Rights, Medical Personnel are Targeted in Syria, 2021, access at https://phr.org/our-work/resources/medical-personnel-are-targeted-in-syria/

2 For more İnformatİon on SAMS please vİsİt https://www.SAMS-usa.net/

3 For example, İn the 2017 SAMS report; The Faİlure of UN Securİty Councİl Resolutİon 2286 İn Preventİng Attacks onHealthcare İn Syrİa, access at https://www.SAMS-usa.net/wp-content/uploads/2017/03/UNfaİl-report-07-3.pdf

4 A/HRC/WG.6/40/SYR/1m Workİng Groupon THE, Accessİble at https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/338/40/PDF/G2133840.pdf?OpenElement

5 For EXAMPLE, Aljazeera, Ukraİne accuses Russİa of Bombİng Chİldren's Hospİtal İn Marİpul,2022, access at https://www.aljazeera.com/news/2022/3/9/ukraİne-accuses-russİa-of-bombİng-chİldrens-hospİtal-İn-marİupol

6 Rome Statue, Art. 8(2)(e)(İv)

7 Interview with Ahmed, witness of attack. All witness names in this report are pseudonyms to protect the security and confidentiality of all

8 A/HRC/48/70 (2021), Report of the IndependentInternatİonal Commİssİon of Inquİry on the Syrİan Arab Republİc, Human Rİghts Councİl,48th Sessİon

9 Reuters, Attacks on Hospİtals, Ambulances, İncreasİng rapİdly, warns WHO, March 2022 access at https://www.reuters.com/world/europe/attacks-ukraİnİan-hospİtals-ambulances-İncreasİng-rapİdly-who-warns-2022-03-08/

10 SAMS'la İlgİlİ daha fazla bİlgİ edİnmek İçİn lütfen https://www.SAMS-usa.net/ zİyaret edİn.

11 Örneğin, 2017'de SAMS şu raporu yayınladı: BM Güvenlİk Konseyİ'nİn 2286 sayılı Kararının Surİye'de Sağlık Hİzmetlerİne Yönelİk Saldırıları Önlemede Başarısızlığı, erİşİm: https://www.SAMS-usa.net/wp-content/uploads/2017/03/UN-faİl-report-07-3.pdf

12 Örneğin, John Hopkins ve IRC ile İşbİrlİğİ yapan SAMS raporuna bakınız. Johns Hopkİns Bloomberg School of Publİc Health, Internatİonal Rescue Commİttee, and SAMS, Realİty Makes Our Decİsİons: Ethİcal Challenges İn Humanİtarİan Heath İn Sİtuatİons of Extreme Vİolence, erİşİm: https://bİt.ly/3İzRAOC

13 Güvenlik Konseyi›nin 22 Şubat 2014 tarihli 7116. toplantısında kabul edİlen 2139 (2014) sayılı Karar, S/2139 (2014), erİşİm https://www.securİtycouncİlreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2139.pdf

14 S/RES/2286 (2016), Securİty Councİl Dİstr: Resolutİon 2286, access at https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/125/06/PDF/N1612506.pdf?OpenElement

15 Bazıfaydalıraporvebİlgİlereşuradan ulaşılabİlİr: IRC, A Decade of Destructİon: Attacks on Healthcare Facİlİtİes İn Syrİa, 2021, erİşİm https://bİt.ly/3qFTJwG, Physİcİans forHuman Rİghts' Fİndİngs of Attacks on Health Careİn Syrİa, erİşİm http://syrİamap.phr.org/#/en/fİndİngs ve Human Rİghts Councİl (2013), 'Oral Update of the Independent Internatİonal Commİssİon of Inquİry on the Syrİan Arab Republİc'. Erİşİm www.ohchr.org/Documents/HRBodİes/HRCouncİl/CoISyrİa/PerİodİcUpdate11March2013_en.pdf

16 Aslında, bu süre zarfında sağlık tesİslerİne yönelİk saldırılar özellİkle güçlüydü. Örneğİn İnsan Hakları İçİn Doktorlar, https://www.medscape.com/vİewartİcle/825236 adresİnde Mart 2011 İle Mart 2014 arasında 124 sağlık tesİsİne 150 saldırı yapıldığını doğruladı. Ayrıca bkz. Reuters, "Syrİa attacks hospİtals, denİes healthcare as 'weapon of war': U.N." 2013, Cummİng-Bruce, New York Tİmes, "U.N. Reports Syrİa Uses Hospİtal Attacks as a 'Weapon of War'".2013

17 ICRC, Attacks on Healthcare,

2021,erişim https://www.icrc.org/en/document/healthcare-providers-patients-suffer-thousands-attackshealth-care-services-past-5-years

18 Örneğin bakınız Haar, R.J., Read, R., Fast,L. et al. Violence against health care in conflict: a systematic review of the literature and agenda forfuture research. Confl Health 15, 37 (2021). Erişim https://doi.org/10.1186/s13031-021-00372-7

19 Briody, C., Rubenstein, L., Roberts, L., Penney, E., Keenan, W. and Horbar, J. (2018), 'Review of attacks on health care facilities in six conflictsof the past three decades',Conflictand Health,12(19):erişim https://conflictandhealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13031-018-0152-2

20 SAMS, Lessons from International courts for documenters of attacks on medical facilities in Syria, (2022)

21 Briody, C., Rubenstein, L., Roberts, L. Et al. Review of attacks on health care facilities in sixconflicts of the past three decades. Confl Health12, 19 (2018)

22 Urgent plea from medics and White Helmetsstruggling to save lives in northwest Syria (thesyriacampaign.org), 2019, access at https://diary.thesyriacampaign.org/sosidlib/

23 Bu Chatham House'un bir raporunda, Attacks on Healthcare in the Syrian Conflict,2021, access at https://www.chathamhouse.org/2021/11/attacks-healthcare-syrian-conflict ve İHD'nin bir raporunda, Medical Personnel are Targeted in Syria, erişim https://phr.org/our-work/resources/medical-personnel-are-targeted-in-syria yansıtıldı

24 Savaş Alanındaki Ordulardaki Yaralıların Durumunun İyileştirilmesi Sözleşmesi. Cenevre, 22 Ağustos 1864, erişim https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/120 bu sözleşme daha sonra değiştirildi.

25 Mart 2011'den bu yana Suriye Arap Cumhuriyeti'nde uluslararası hukuk kapsamında işlenen en ciddi suçlardan sorumlu kişilerin, soruşturulmasına ve kovuşturulmasına yardımcı olmak için kurulmuş bir mekanizma.

26 Bu sözleşmelerin tam metinlerini ve yorumlarını ICRC web sitesinde bulabilirsiniz, erişim https://www.icrc.org/en/war-and-law/treaties-customary-law/geneva-conventions

27 Uluslararası teamül hukuku, uluslararası hukukun gelenek ilkesini içeren bir yönüdür. Tüm Devletler, imzalamış olsun ya da olmasın, bir gelenek olarak bu yasalara uymak zorundadır. Genel hukuk ilkeleri ve antlaşmalarla birlikte örf, Uluslararası Adalet Divanı, hukukçular, Birleşmiş Milletler ve üye devletler tarafından uluslararası hukukun birincil kaynakları arasında sayılmaktadır. Bununla ilgili daha fazla bilgi için bkz. Henckaerts. JM & Doswald-Beck.L, Customary International Humanitarian Law,2005, erişim https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf

28 Rule 25, Medical Personnel, Volume II, Chapter 7, Section A. erişim https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docindex/v1_rul_rule25

29 Rule 55, Access to Humanitarian Relief for Civilians in Need, Volume II, Chapter 17, Section C. erişim https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docindex/v1_rul_rule55

30 ICRC International Humanitarian Law Database, Customary IHL, Rule 25, Medical Personnel, access at https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule25

31 Rule 14, Proportionality in Attack, Volume II, Chapter 4, erişim https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docindex/v1_rul_rule14

32 Bkz. Cenevre Sözleşmelerinin Ortak 3. Maddesi, 1977 İkinci Ek Protokolü ve Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'nün 8. Maddesinin 2. Paragrafı

33 (IV) Kara Harp Kanunları ve Geleneklerine İlişkin Sözleşme ve Ekleri: Waron Land Kanunları ve Gümrüklerine İlişkin Yönetmelik, 18 1907, Yönetmelik 27, erişim https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=3C43C56CFC87D4E3C12563CD005167AA

34 Bu saldırıları daha iyi izlemek, önlemek ve sona erdirmek için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, savaş zamanlarında çocuklara yönelik altı ağır ihlali tespit etti ve kınadı. Bakınız https://www.unicef.org/stories/children-under-attack-six-

grave-violations-against-children-times-war#:~:text=To%20better%20monitor%2C%20prevent%2C%20and,or%20hospitals%3B%20rape%20or%20other

35 United Nations General Assembly Security Council, Seventy-Fourth Session, Children and Armed Conflict: Report of the Secretary-General,UN Doc A/74/845–S/2020/525, 2020,access at https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/S_2020_525_E.pdf

36 Lübnan Özel Mahkemesi gibi, daha fazla bilgi için bkz. https://www.stl-tsl.org/en/about-the-stl#:~:text=Its%20primary%20mandate%20is%20to,Lebanon%20to%20the%20United%20Nations

37 Karma mahkemeler hem ulusal hem de uluslararası yönleri kapsayan, genellikle suçların işlendiği yargı alanında faaliyet gösteren, karma bileşim ve yargı yetkisine sahip mahkemeler olarak tanımlanır.

38 Suriye'deki silahlı çatışma- yasal anlayışta- uluslararası olmayan silahlı çatışmadır, bu nedenle Roma Statüsüne göre bir UCM yönlendirmesi yalnızca uluslararası olmayan silahlı çatışmalarda suç olarak kabul edilen IHL ihlallerine bakacaktır.

39 United Nations, Sixty-Eight Session, A/68/456/Add.3 erişim https://www.refworld.org/pdfid/52f367ee4.pdf

40 S/2018/969, BM Güvenlik Konseyi, Suriye Arap Cumhuriyeti'nde Çocuklar ve Silahlı Çatışma, 2018, erişim https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2018/969&Lang=E&Area=UNDOC

41 Örneğin bkz. Suriye İnsan Hakları Ağı raporu, 2017, erişim https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/The_Syrian_Regime_Has_Dropped_Nearly_70%2C000_Barrel_Bombs_en.pdf

42 S/RES/2139, 2014, Güvenlik Konseyi'nin 7116. toplantısında kabul edildi, on 22 February 2014, erişim at http://unscr.com/en/resolutions/2139

43 Örneğin Huffington Post ve Berggruen Enstitüsü gibi diğer raporlar, "Syrian Medical Facilities Were Attacked More Than 250 Times This Year", 2016 and Reuters "Russia, Syrian army accused of destroying hospital, killing at least 2", 2016 ve Christian Science Monitor "Are Russian air strikes targeting hospitals in Syria?", 2017

44 Veri toplama metodolojisindeki temel fark şudur: İHD yalnızca doğrudan saldırıları belgelerken, SAMS hem doğrudan hem de dolaylı saldırılar hakkında veri toplar, SAMS olayları ayrıca mobil birimlere yönelik saldırıları da belgeler ve saldırı yöntemleri için daha geniş bir tanım içerir, SAMS ayrıca şunlara dayanır: saldırıları onaylamak için tek bir dahili kaynak (SAMS alan odak noktaları). İHD tanımlama protokolü, odak noktaları ilk müdahale ekipleri olmadığından ve ikincil hesaplara dayandığından daha fazlasını gerektirir.

45 GC IV, Art. 17. 199 nolu dört Cenevre Sözleşmesinin tamamı ve 1977 tarihli Ek Protokol I (AP I), bu tür saldırılarla ilgili olarak belirli "ağır ihlalleri" veya cezai ihlalleri ortaya koymaktadır.

46 Sağlık kuruluşlarından 2'sinin bağlı olarak çalıştığı STK'lar değişti, ancak her iki durumda da saldırıya uğradılar ve bu nedenle birden fazla kez kaydedilmiştir.

47 Sağlık kuruluşlarından 12'sinin hangi STK ile çalıştığı değişti, ancak her iki statüde de saldırıya uğradılar ve bu nedenle birden fazla kez kaydedilmiştir.

48 48 Bakınız Reuters, Russia quits UN system aimed at protecting hospitals, aid in Syria, 2020, erişim https://www.reuters.com/article/syria-security-russia-un-idUKL1N2E2122

49 Bakınız SAMS, SAMS and 11 humanitarian organizations share hospital coordinates, 2018, erişim https://www.SAMS-usa.net/press_release/SAMS-11-humanitarian-organizations-share-hospital-coordinates/

50 See UN-OCHA Syrian Arab Republic: Humanitarian Notification System (HNS): Notified Humanitarian Static Sites and Movements As of 31 December 2021, erişim https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/syrian-arab-republic-humanitarian-notification-system-hns-

notified

51 Örneğin bakınız TCF, BM Suriye'deki Hastanelerin Listesini Yaptı. Now They're Being Bombed, 2019, erişim https://tcf.org/content/report/unmade-list-hospitals-syria-now-theyre-bombed/

52 https://bit.ly/3uESvTC

53 https://www.nytimes.com/2019/12/29/world/middleeast/united-nations-syria-russia.html

54 OHCHR, Advance Questions to the SyrianArab Republic (first batch), erişim http://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/Session26/SY/Advance_questions_to_Syrian_Arab_Republic_third_batch.docx

55 Doğrudan bir olay, sağlık sistemine 0 metreden daha yakın bir mesafede gerçekleşen bir saldırı olarak tanımlandı- bu nedenle saldırı hastane, klinik veya araca yapıldı

56 Bu hastaneyle ilgili daha fazla bilgi için bakınız SAMS, Saving Lives Underground, The Case for Underground Hospitals in Syria, access at https://www.SAMS-usa.net/reports/saving-lives-underground-case-underground-hospitals-syria/

57 OHCHR, Attacks on Medical Units in Syria may Amount to War Crimes and Crimes Against Humanity, 2016, erişim https://www.ohchr.org/en/press-releases/2016/06/attacks-medical-unitssyria-may-amount-war-crimes-and-crimes-against?LangID=E&NewsID=20080

58 Örneğin bakınız; The National News, Russia releases video confirming it targeted Aleppo hospital with missile, 2021, erişim https://www.thenationalnews.com/mena/russia-releas-es-video-confirming-it-targeted-aleppo-hospital-with-missile-1.1173816 and New York Times,Russia Bombing Syrian Hospitals, 2019, showing intentional targeting, erişim https://www.nytimes.com/2019/10/13/world/middleeast/russia-bombing-syrian-hospitals.html

59 A/HRC/37/72, Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, 2018, access at https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/022/82/PDF/G1802282.pdf?OpenElement

60 SAMS, The Use of Indiscriminate Weaponsin Syria (2022)

61 Örneğin, Yugoslavya için ICTY Temyiz Odası, ayrım gözetmeyen bir saldırıda kullanılan silah türünün, fail olduğu iddia edilen kişinin saldırıyı sivil nüfusa yöneltmek niyetinde olduğu iddiasını destekleyeceği sonucuna varmıştır.

62 63 A/HRC/48/70, United Nations GeneralAssembly, Forty Eighth Session, 2021

63 Genel Sekreter tarafından, 17 Eylül 2018'den bu yana Suriye'nin kuzeybatısındaki Birleşmiş Milletler çatışmasızlık listesindeki tesisleri ve Birleşmiş Milletler destekli tesisleri içeren belirli olaylara ilişkin Birleşmiş Milletler Genel Merkezi Soruşturma Kurulu limanının özeti, 2020, erişim https://www.un.org/sg/sites/www.un.org.sg/files/atoms/files/NWS_BOI_Summary_06_April_2020.pdf

64 Kural 20, Cilt II, Bölüm 5, Kısım F, erişim https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docIndex/v1_rul_rule20

65 A/HRC/WG.6/40/SYR/1, İnsan Hakları Konseyi Evrensel Periyodik Gözden Geçirme Çalışma Grubu Kırkıncı Oturumu, erişim https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/338/40/PDF/G2133840.pdf?OpenElement

66 Kural 14, Cilt II, Bölüm 4, erişim https://bit.ly/3wJvLEr.

67 Evrensel Periyodik İnceleme (EPİ), tüm BM Üye Devletlerinin İnsan hakları durumunun her 5 yılda bir gözden geçirildiği İnsan Hakları Konseyi'nin bir mekanizmasıdır. 2021/2022, Suriye'nin bu İncelemeden geçtiğini gördü

68 A/HRC/WG .6/40/L.2, Draft report of the Working Group on the Universal Periodic Review, Januar y 2022,

69 Resmi Rusya Büyükelçiliği Twitter Hesabı,2022, erişim https://twitter.com/RussianEmbassy/status/1501913563073556498

70 A/HRC/WG .6/40/SY R/1m

Working Group on THE, erişim https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/338/40/PDF/G2133840.pdf?OpenElement

71 Aljazeera, Ukraine accuses Russia of Bombing Children's Hospital in Maripul, 2022, erişim https://www.aljazeera.com/news/2022/3/9/ukraine-accuses-russia-of-bombing-childrens-hospital-in-mariupol

72 SAMS, Impacts of Attacks on Health Care in Syria, 2018, erişim https://www.SAMS-usa.net/2018/10/19/the-impacts-of-attacks-on-healthcare-in-syria/

73 Bu ahlakî tepkilere örnek olarak, Suriye'de saldırı altındaki hastanelerin ve sağlık çalışanlarının insanî bakış açılarını gösteren For Sama ve The Cave gibi Belgeseller verilebilir.

74 Genel Sekreter tarafından, 17 Eylül 2018'den bu yana Suriye'nin kuzeybatısındaki Birleşmiş Milletler çatışma önleme listesindeki tesisleri ve Birleşmiş Milletler tarafından desteklenen tesisleri içeren belirli olaylara ilişkin Birleşmiş Milletler Genel Merkezi Soruşturma Kurulu İmanının özeti, 2020, erişim https://www.un.org/sg/sites/www.un.org.sg/files/atoms/files/NWS_BOI_Summary_06_April_2020.pdf

75 Rome Statue, Art. 8(2)(e)(iv)

76 https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Sayfas/DisplayNews.aspx?NewsID=20080&LangID=E

Contact Us
info@sams-usa.net
(202) 930-7802
(866) 809-9039

—

DC Office:
1012 14th ST. NW, Suite 1500 Washington, DC 20005

—

Mailing Address:
P.O. Box 34115 Washington, DC 20043

—

Follow Us
facebook:Syrian American Medical Society
twitter: sams_usa
instegram: sams_usa
youtube: sams_usa
www.sams-usa.net